

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ (Καθηγ. Βασιλικής Άνδρ. Λανάρα) 145
- Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ
ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ (Βασ. Κ. Σταθάκη) 152
- Η ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ (Δημ. Βαλληνδρά) 159
- ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Ο
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ (Δημ. Λιαρομμάτη) 165
- Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ (Ποίημα Πόπης Μανωλοπούλου) 169
- ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΜΜ. ΜΕΡΙΚΑΣ (Μιχ. Θ. Μηλίγκου) 170
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (Πανορμίτη) 172
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τής Χ.Ε.Ε.)..... 173
- ΕΛΕΟΥΣ «ΟΜΒΡΟΥΣ» (Ποίημα Φιλ. Καπάσογλου) 176

ΕΤΟΣ 59ον

ΜΑΪΟΣ 1996

ΑΡΙΘ. 571

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Με τὴν συμπλήρωση 50 χρόνων ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Προνοίας τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», ἐπανεξεδόθησαν:

ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τετάρτη ἔκδοσις

«Ὁ τόσο πετυχημένος τίτλος του “εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης” θὰ μποροῦσε νὰ συμπληρωθῇ μ’ ἓναν ἄλλον: “εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς ἐλπίδος”. Κλείνοντας τὸ βιβλίον, βλέπεις τὴν ἐλπίδα νᾶχη ἐνισχυμένη τῇ θεμελίωσι μέσα στὴν ψυχὴ σου. Ἡ πίστις ἢ χριστιανικὴ, πηγὴ ἀγάπης μὲ θαυματουργικὴ δύναμι ἀπλισμένη. Κι’ αὐτὰ στὴν προᾶξι, στὴν ἐφαρμογὴ, ἀνάγλυφα, ζωντανά. Πῶς νὰ μὴν αισθανθῆς μέσα σου τὴν χριστιανικὴν ἐλπίδα διπλᾶ θεμελιωμένη κι’ ἑτοιμὴ ν’ ἀντιμετωπίσῃ ὅλες τὶς καταγίδες τῶν καιρῶν;»

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ (Α. Ν. ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ)

Ἀπὸ τὸν πρόλογο τῆς Α’ ἐκδόσεως

ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΑΣ

Τετάρτη ἔκδοσις

Μιὰ συστηματικὴ ταξινομήση τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τὶς ἐργάτιδες τῆς Προνοίας, ὁδηγίαι οἱ ὁποῖαι διεμορφώθησαν διὰ τῆς μελέτης καὶ ἐπεξεργασίας τῶν ζητημάτων ποὺ ἀνέκυπταν.

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρότυπη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 59ον

ΜΑΪΟΣ 1996

Άριθ. 571

ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ 1996:

«Καλύτερη υγεία μέσω της νοσηλευτικής έρευνας»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Νοσηλευτική είναι ένα από τα κυριότερα έργα, που ασχολείται με τη φροντίδα του άρρώστου. Αποτελεί σύνθεση επιστημονικών γνώσεων, τεχνικών εφαρμογών και ανθρωπιστικής συμπεριφοράς.

Η ειδική ευθύνη της νοσηλευτικής συνίσταται στην εξασφάλιση ολοκληρωμένης και εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας προς το άτομο, την οικογένεια και την κοινότητα. Θεωρείται έπιστημη του ανθρώπου, οέ ό,τι άφορά την υγεία και τη νόσο του.

Η Νοσηλευτική έχει τις ρίζες της στην κλασική Ελλάδα και τη Βυζαντινή έποχή, στηρίζεται δέ και σήμερα στις ύψηλές άξιες της ζωής που πηγάζουν από αυτές τις πηγές.

Ο Ίπποκράτης, ό όποιος έθεσε τα θεμέλια της έπιστημονικής ιατρικής, έδειξε χαρακτηριστικό ένδιαφέρον και για τη νοσηλευτική φροντίδα του άρρώστου. Δίδαξε τη νοσηλεία και τόνισε τη σπουδαιότητά της, ειδικότερα για τους κληήρεις άρρώστους, αλλά συγχρόνως τόνισε και τα μέτρα της υγιεινής. Στα συγγράμματά του διδάσκεται με κάθε λεπτομέρεια ή νοσηλευτική φροντίδα, οέ σημείο ώστε, σήμερα σύμφωνα με μαρτυρίες ιστορικών έρευνητών

της νοσηλευτικής, δύσκολα μπορούμε να προσθέσουμε κάτι σ' αυτά. Οί κυριότερες νοσηλευτικές άξιες, που άπορρέουν από την κλασική Ελλάδα, είναι ή θεώρηση του άσθενή ώς «όλου προσώπου» και ή συμμετοχή στον προγραμματισμό της νοσηλείας του ίδιου καθώς και της οίκογενείας του ώς έλευθέρων άτόμων.

Ο Χριστιανισμός όμως είναι που δημιούργησε το νέο πνευματικό και ευνόικό κλίμα για την ανάπτυξη της νοσηλευτικής με βάση την άγάπη και τη διακονία προς τους συνανθρώπους, που ύλοποιήθηκε κυρίως στο Βυζάντιο.

Η νοσηλευτική φροντίδα στο Βυζάντιο άποτελεί μοναδικό παράδειγμα όχι μόνο για την περίοδο του Μεσαίωνα, αλλά για όλόκληρη την ανθρώπινη ιστορία και τον πολιτισμό. Ό,τι ιδιαίτερα χαρακτηρίζει τη Βυζαντινή περίοδο είναι ή κοινωνική πρόνοια και ή οργανωμένη φροντίδα για τους άρρώστους, τους ήλικιωμένους, τις μητέρες και τα παιδιά. Οί γνώσεις και οί άξιες αυτές διαθόθηκαν σιγά-σιγά στη Δυτική Ευρώπη και οέ όλο τον κόσμο, οέ σημείο έμπέδωσης της άπόψεως ότι ή κοινωνική θέση της νοσηλευτικής έξυψώθηκε και ή πνευματική θεμελίωση του έργου προβλήθηκε κατά τη

Βυζαντινή περίοδο.

Δυστυχώς με την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Τούρκους (1453), όπως κάθε άλλη πολιτιστική εργασία, σταμάτησε και η οργανωμένη Νοσηλευτική, η οποία υπήρξε από τα ζηλευτότερα επιτεύγματα του Βυζαντινού πολιτισμού¹.

Κατά τον Μεσαίωνα στη Δύση, η Νοσηλευτική και γενικά ο χώρος της υγείας θρυσκόταν σε τρομερή κατάσταση. "Όμως ο Κριμαϊκός πόλεμος έπρόκειτο να αναδείξει τη μεγαλύτερη νοσηλευτική φυσιογνωμία της νεώτερης εποχής, την Florence Nightingale.

Η Florence Nightingale (1820-1910), γόνος εύγενικής οικογένειας, άνοιξε νέους ορίζοντες για τη Νοσηλευτική και για τις "Υπηρεσίες Υγείας, γενικότερα. Κατόρθωσε να εκτιμήσει τις νοσηλευτικές ανάγκες των "Αγγλων στρατιωτών στον Κριμαϊκό πόλεμο, υπηρετώντας έθελοντικά στα Νοσοκομεία του Σκούταρη. "Ανταποκρίθηκε στην επείγουσα ανάγκη για την όργανωση στρατιωτικών νοσηλευτικών υπηρεσιών. Δεν άργησε δέ να κάνει τη θλιβερή διαπίστωση ότι η συχνότητα των θάνατων στο Νοσοκομείο ήταν πολύ μεγαλύτερη από αυτή του πεδίου της μάχης. "Η θεαματική πτώση του δείκτη θνητότητας από 40% σε 2% -άρχη της συστηματικής Στατιστικής- με τα προληπτικά μέτρα που επέβαλε, την κατέστησε διάσημη. "Ίδρυσε την πρώτη επίσημη Νοσηλευτική Σχολή στο Νοσοκομείο St. Thomas του Λονδίνου, έσπειρε τους σπόρους της σύγχρονης νοσηλευτικής και έγκαινίασε την περίοδο της νεότερης επιστημονικής νοσηλευτικής. Δεν υπάρχει κείμενο και νοσηλευτική βιβλιογραφία που να μην αναφέρεται στα γραπτά κείμενα και τα έργα της Florence Nightingale, μέχρι σήμερα. Το όνομά της αποτελεί σύμβολο, έπιζει και είναι παγκόσμια συνδεδεμένο με τη νοσηλευτική, τους νοσηλευτές και το κοινό².

Το Διεθνές Συμβούλιο Νοσηλευτών (ΔΣΝ), International Council of Nurses

(ICN), στο οποίο ανήκουν όλοι οι νοσηλευτές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας, μέσω του Έθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτριών-Νοσηλευτών Ελλάδος (ΕΣΔΝΕ), αναγνωρίζοντας τη μεγάλη συμβολή της Florence Nightingale στη Νοσηλευτική, καθιέρωσε, το 1963, την 12η Μαΐου (ήμερομηνία γεννήσεως της F. Nightingale), ως Διεθνή "Ημέρα Νοσηλευτών.

Από το 1971 επιλέγεται κάθε χρόνο ένα ειδικό θέμα από το ΔΣΝ, το οποίο στέλνεται στους 114 Έθνικούς Συνδέσμους-μέλη, συνοδευόμενο από πολύτιμο πληροφοριακό υλικό, που τυπώνεται με οικονομική ενίσχυση της UNICEF και άλλων Διεθνών "Οργανισμών. "Ο σκοπός του έορτασμού είναι διπλός. Να ενημερώνεται το κοινό για θέματα και απόψεις που αφορούν τη Νοσηλευτική, αλλά να ενημερώνει και τους ίδιους νοσηλευτές για τομείς στους οποίους πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή.

Το θέμα που έχει επιλεγεί για τον έορτασμό της Διεθνούς "Ημέρας Νοσηλευτών του έτους 1996, είναι «Καλύτερη Υγεία μέσω Νοσηλευτικής Έρευνας» (Better Health Through Nursing Research)³.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η νοσηλευτική έρευνα έχει εξελιχθεί σε δυναμικό παράγοντα στο χώρο της υγείας και σημείωσε έντυπωσιακά κατορθώματα παρ' όλη τη μικρή, σχετικά, ιστορία της.

Η νοσηλευτική έρευνα χρειάζεται για πολλούς λόγους, κυρίως όμως διότι προσφέρει νέα γνώση για τη βελτίωση της νοσηλευτικής πρακτικής προς όφελος των άρρώστων, ατόμων, οικογενειών, κοινότητας, αλλά και των ιδίων των νοσηλευτών.

Ός «χρηστές της έρευνας», οι νοσηλευτές προκαλούνται, συνεχώς, να αναθεωρούν και βελτιώνουν την πρακτική τους. "Έτσι, όλοι οι νοσηλευτές εμπλέκονται στη διαδικασία της νοσηλευτικής έρευνας και διευκολύνουν ή βοηθούν τους έρευνητές με τη συλλογή δεδομένων, λόγω της άμεσης σχέσης τους με τους άρρώστους που νοσηλεύονται. "Επίσης συμβάλλουν με τις προτάσεις

τους για διερεύνηση προβλημάτων/θεμάτων και τὸ σχολιασμό τους για τὰ ἀποτελέσματα ἐρευνῶν καθὼς καὶ τὴ δυνατότητα ἐφαρμογῆς τους στὴν πράξη.

Ὁ σκοπὸς τῆς νοσηλευτικῆς ἔρευνας εἶναι τόσο εὐρὺς ὅσο καὶ ἡ ἴδια ἡ νοσηλευτική. Περιλαμβάνει τὴν προαγωγή ὑγείας, πρόληψη τῆς ἀρρώστιας καὶ φροντίδα στὸν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἀσθενῆ, καθὼς καὶ σὲ εὐάλωτο πληθυσμὸ ὄλων τῶν ἡλικιῶν σὲ ὁποιοδήποτε χωρὸ βρίσκονται, σὲ ἰδρύματα καὶ στὴν κοινότητα.

Ἡ Κλινικὴ νοσηλευτικὴ ἔρευνα συνήθως διενεργεῖται στὸ νοσοκομεῖο, συμπεριλαμβανομένων ἐξωτερικῶν ἰατρείων, καὶ σὲ κοινοτικά ἰδρύματα ἢ στὸ σπίτι. Ἐπικεντρώνεται σὲ ἀρρώστους μὲ κλινικὰ προβλήματα καὶ μὲ σχετικὲς νοσηλευτικὲς παρεμβάσεις.

Ἡ νοσηλευτικὴ ἔρευνα οἰκογένειας γίνεται κυρίως στὴν κοινότητα, ἐπικεντρώνεται σὲ ἀρρώστους/ἄτομα στὸ σπίτι καὶ σὲ θέματα φροντίδας ἀρρώστων ἀπὸ μέλη τῆς οἰκογένειας, καθὼς καὶ φροντίδας παιδιῶν.

Ἡ νοσηλευτικὴ ἔρευνα ἐπαγγελματικῆς ὑγείας, ἀντίθετα, γίνεται στὸ χωρὸ ἐργασίας καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἐπιπτώσεις τοῦ ἐργασιακοῦ περιβάλλοντος στὴν ὑγεία ἢ τὴν ἀσθένεια τῶν ἐργαζομένων καὶ τὶς νοσηλευτικὲς τους ἀνάγκες.

Γενικότερα, ἡ νοσηλευτικὴ ἔρευνα ἀσχολεῖται μὲ τὴ διδασκαλία/ἐκπαίδευση ἀρρώστων καὶ οἰκογένειας, τὴν ποιοτικὴ φροντίδα τῆς ἀμεσης νοσηλευτικῆς, τὴν ἀσφάλεια τοῦ ἀρρώστου καὶ τὴν ἱκανοποίησή του, τὴν ἐλάττωση θνησιμότητας, τὴν ἀποτελεσματικότητα κόστους καὶ τὴ βελτίωση τοῦ ἐργασιακοῦ περιβάλλοντος.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἔρευνα ἀναπτύσσεται στὸ Πανεπιστήμιο, ἐφ' ὅσον ἕνας ἀπὸ τοὺς κύριους σκοποὺς τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι ἡ παραγωγή νέας γνώσης. Ἀσφαλῶς ἡ ἔρευνα ἀφορᾷ ὄλους τοὺς χώρους τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐργασίας, στοὺς ὁποίους πολλοὶ ἄνθρωποι βοηθοῦν, εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νὰ κατευθύνεται ἀπὸ ἐπιστήμονες, γνώ-

στες τοῦ εἰδικοῦ ἀντικειμένου ποὺ πρόκειται νὰ ἐρευνηθεῖ.

Τὸ θέμα τῆς «*Νοσηλευτικῆς ἔρευνας*», ποὺ προτάθηκε γιὰ τὸν ἐφετεινὸ εορτασμὸ τῆς «*Διεθνοῦς Ἡμέρας Νοσηλευτῶν*», θεωρήθηκε ὡς εὐκαιρία νὰ παρουσιασθεῖ στὸ ἐκλεκτὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῶν «*Ἀκτιῶν*» καὶ γενικότερα στὸ εὐρύτερο κοινὸ ἡ Πανεπιστημιακὴ Νοσηλευτικὴ στὴ Χώρα μας, μὲ τὴν ἴδρυση, λειτουργία καὶ τὴ σημερινὴ ἀνάπτυξη τοῦ Τμήματος Νοσηλευτικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.

Ἐξέλιξη τοῦ Τμήματος Νοσηλευτικῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εἶναι γεγονός ὅτι ἀπὸ τὸ 1948 τὰ προσόντα τῶν ὑποψηφίων γιὰ τὶς Ἀνώτερες Νοσηλευτικὲς Σχολὲς ἦταν τὰ ἴδια μὲ ὄλων τῶν ἄλλων συμπεριλαμβανομένων Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν. Ἡ ἐκπαίδευση στὶς τότε Σχολὲς Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ἦταν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ δὲν ἔγινε ποτὲ συμβιβασμὸς γιὰ λειτουργία μεταβατικῶν προγραμμάτων, ἐκτὸς κλινικῶν εἰδικότητων καὶ δημόσιας ὑγείας σὲ 4ο ἔτος, ἐκτὸς Πανεπιστημίου.

Ἔτσι, ἀρκετὲς γενεὲς νοσηλευτριῶν στὴν Ἑλλάδα γαλουχήθηκαν μὲ τὸ ὄραμα τῆς Πανεπιστημιακῆς νοσηλευτικῆς ἐκπαίδευσως στὴν ἴδια τους τὴ Χώρα. Καὶ αὐτὸ ἔγινε πραγματικότητα μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Τμήματος Νοσηλευτικῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, τὸ ἔτος 1979 (Π.Δ. 184/1979), ποὺ ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ τὸ 1980 (Π.Δ. 562/1980).

Σταθμὸς μεγάλος στὴν ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς νοσηλευτικῆς. Ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ τὸ Τμῆμα σιγὰ-σιγὰ, δειλὰ, μὲ πολλὲς ἀμφιβολίες καὶ ἐρωτηματικά, ἀν θὰ μποροῦσε νὰ συνεχίσει, ὅπως φυσικὰ ἀρχίζει καὶ κάθε κοινωνικὸ ἔργο, ποὺ ὅμως στηρίζεται τὰ ἄτομα ποὺ πιστεύουν σ' αὐτό, εἶναι σωστὰ προγραμματισμένο, εἶναι θεμελιωμένο σὲ γερεὲς βάσεις καὶ σκοπὸς του εἶναι νὰ

ύπηρετήσει τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Τὸ Τμῆμα Νοσηλευτικῆς ιδρύθηκε ἀρχικὰ ὡς Τμῆμα τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τετραετοῦς φοίτησης, καὶ δέχθηκε τὶς πρώτες 10 φοιτήτριες τὸ Ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1980-81, ὕστερα ἀπὸ κατατακτήριες ἐξετάσεις, πὺν κατατάγησαν στὸ Β' ἔτος σπουδῶν, σύμφωνα μὲ τὸ ἴδρυτικὸ τοῦ Τμήματος. Καὶ οἱ 10 αὐτὲς φοιτήτριες τελείωσαν μὲ ἐπιτυχία ὅλα τὰ μαθήματα καὶ ἔτσι χορηγήθηκαν τὰ πρῶτα 10 πτυχία Νοσηλευτικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν τὸ ἔτος 1983. Σταθμὸς στὴ νοσηλευτικὴ τοῦ τόπου μας, καθὼς ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγητῆς Μιχαὴλ Σταθόπουλος, τόνισε, ὅτι *«ἀπονέμονται τὰ πρῶτα πτυχία Νοσηλευτικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιό μας»*.

Τὸ Τμῆμα Νοσηλευτικῆς καλύπτει τὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο τῆς Νοσηλευτικῆς Ἐπιστήμης ἢ ὁποία μαζί μὲ τὴν Ἱατρική, τὴν Ὀδοντιατρική καὶ τὴ Φαρμακευτικὴ συνιστοῦν τὶς Ἐπιστήμες Ὑγείας.

Διοικεῖται, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα Τμήματα τῶν ΑΕΙ, ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευση, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ τὸν Πρόεδρο τοῦ Τμήματος.

Ἀπὸ τὸ Ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1983-84 λειτουργεῖ ὡς ἀνεξάρτητο Τμῆμα (ισότιμο μὲ τὰ ἄλλα Τμήματα τοῦ Πανεπιστημίου) ὕστερα ἀπὸ τὴν 32/90 Ἀπόφαση τοῦ ΣτΕ.

Φυσικὰ, τὰ Τμήματα συνεργάζονται, βρῖσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὸν ἴδιο χῶρο, ἐκτὸς τῆς Φαρμακευτικῆς καὶ χρησιμοποιοῦνται χῶροι καὶ ἀνθρώπινο δυναμικὸ, μέλη ΔΕΠ, σύμφωνα μὲ τὶς προκύπτουσες ἀνάγκες.

Τὸν Ἰούνιο 1987 ἀπενεμήθη τὸ πρῶτο Διδακτορικὸ Δίπλωμα Νοσηλευτικῆς ἀπὸ Ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιο, τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, σὲ πτυχιούχο τοῦ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος. Θέμα τῆς διατριβῆς ἦταν: *«Κοινωνικο-οικονομικοὶ παράγοντες προσδιοριστικοὶ τῆς στελέχωσης νοσοκομείων μὲ νοσηλευτικὸ προσωπικό»*. Ὁ Πρύτανης ἀνέφερε στὴν ἐπίσημη τελετὴ τῆς ἀναγορεύ-

σεως τῆς πρώτης διδάκτορος νοσηλευτικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅτι κατὰ τὴν ἐτήσια σύνοδο (1987) τῶν Πρυτάνεων Πανεπιστημίων Εὐρώπης, καθορίστηκε ὡς τὸ ἰσχυρότερο κριτήριον προσδιορισμοῦ ἐνὸς Τμήματος ὡς Πανεπιστημιακοῦ ἢ χορήγηση διδακτορικοῦ διπλώματος. Ἔτσι, λοιπὸν, καὶ μὲ αὐτὸ τὸ γεγονός ἀναγνωρίστηκε τὸ Νοσηλευτικὸ Τμῆμα ὡς ἀπόλυτα ἴσο, πανεπιστημιακὰ, στὸ χῶρο τῆς Εὐρώπης καὶ στὸ διεθνὴ χῶρο.

Μέχρι τὸ 1986 τὸ Τμῆμα δεχόταν μόνον διπλωματούχες νοσηλεύτριες πὺν μετὰ κατατακτήριες ἐξετάσεις εἰσήρχοντο στὸ δεύτερο ἔτος. Ἀπὸ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1987-88 δέχεται φοιτητὲς γιὰ τὸ Α' ἔτος σπουδῶν ἀπὸ τὴν Β' δέση τῶν Πανελληνίων ἐξετάσεων. Ἐλπίζουμε ὅτι καὶ στὰ ἄλλα Πανεπιστήμια τῆς χώρας μας θὰ λειτουργήσουν Νοσηλευτικὰ Τμήματα.

Σκοπὸς

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τμήματος, γενικὰ, προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἐκπαίδευσης πὺν εἶναι: **Ἡ παραγωγή καὶ μετάδοση τῆς γνώσης μὲ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ διδασκαλία** (Ἄρθρο 1 Ν. 1268/82).

Εἰδικότερα, τὸ Τμῆμα ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ ἐκπαιδεύει ἐπιστήμονες νοσηλευτές, ὥστε σὰν πτυχιούχοι νὰ μποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὴ νοσηλευτικὴ στὴν πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια καὶ τριτοβάθμια περίθαλψη καί, γενικὰ, σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς νοσηλευτικῆς. Ἐπίσης, στοὺς πτυχιούχους ἢ πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευση δίνει τὴ δυνατότητα γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς καὶ ἔρευνα, καθὼς καὶ γιὰ συνεχιζόμενη ἐκπαίδευση καὶ ἐξέλιξη, ἀνάλογα μὲ τὸν τομέα πὺν ἐπιλέγουν νὰ ἀσχοληθοῦν.

Συγκεκριμένα ἢ ἀνώτατη ἐκπαίδευση, πὺν παρέχει τὸ Τμῆμα Νοσηλευτικῆς, ὡς Τμῆμα Ἀνώτατου Ἐκπαιδευτικοῦ Ἰδρυματος (ΑΕΙ), ἔχει ὡς ἀποστολὴ γενικότερα (Ν. 1268/82 ἄρθρο 1):

1) Νά παράγει και νά μεταδίδει τή γνώση, τήν έρευνα και τή διδασκαλία

2) Νά συντείνει στή διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με έπιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και νά παρέχει τά απαραίτητα εφόδια, πού θά εξασφαλίζουν τήν άρτια κατάρτισή τους για έπιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία

3) Νά συμβάλει στήν αντιμετώπιση τών κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου

4) Νά συμβάλει στήν αντιμετώπιση τής ανάγκης για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και διαρκή έπιμόρφωση του λαού

Ειδικότερα ή Νοσηλευτική Έπιστήμη έχει ως αντικείμενο:

α) Τήν ολοκληρωμένη μόρφωση έπιστημόνων νοσηλευτών. Το περιεχόμενο τής θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης αναφέρεται στή φροντίδα υγείας (προαγωγή υγείας, πρόληψη, θεραπεία, αποκατάσταση) του ατόμου, τής οικογενείας και τής κοινότητας, στή διοίκηση και οργάνωση υπηρεσιών υγείας, στήν έρευνα, στήν εκπαίδευση. Η νοσηλευτική έπιστήμη, όπως και οι άλλες έπιστήμες υγείας, άνήκει στις συνδυαστικές έπιστήμες και διαφοροποιείται από αυτές από τόν τρόπο εφαρμογής τών γνώσεων (μεθοδολογία).

β) Τήν ενεργητική συμμετοχή στήν παραγωγή νέων γνώσεων στο χώρο τής Υγείας (έρευνα).

Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Νοσηλευτικής έχουν τή δυνατότητα:

1) τής έπιστημονικής σταδιοδρομίας (με όλα τά προνόμια πού παρέχει τó πανεπιστημιακό πτυχίο και οι μεταπτυχιακές σπουδές, διδακτορικό δίπλωμα κ.λ.π.):

I) Στις υπηρεσίες υγείας

II) στο σχεδιασμό τής πολιτικής για τήν υγεία

III) στήν τριτοβάθμια εκπαίδευση (διδασκαλία και έρευνα)

2) τής επαγγελματικής σταδιοδρομίας ΠΕ (Πανεπιστημιακού Έπιπέδου)

I) ως στελέχη τής νοσηλευτικής υπηρεσίας στήν πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια φροντίδα υγείας στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα

II) ως στελέχη νοσηλευτικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες

III) ως στελέχη σε δημόσιες υπηρεσίες Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ.

3) τής εργασίας σε όλες τις χώρες τής Ένωμένης Εύρώπης και τους διεθνείς οργανισμούς

3) τής εργασίας ως ελεύθεροι επαγγελματίες⁴.

Άπο τó βασικό Πανεπιστημιακό πρόγραμμα έχουν αποφοιτήσει 400 νοσηλευτές (Πρώτο Πτυχίο BScN) και φοιτούν 500 φοιτητές.

Διδακτικό προσωπικό

Τό Διδακτικό Έρευνητικό Προσωπικό (ΔΕΠ) του Τμήματος αποτελείται από 24 μέλη-καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές, επίκουρους και λέκτορες -διαφόρων κλάδων από τó χώρο τής νοσηλευτικής, ιατρικής, δημόσιας υγείας, βιολογίας, μορφολογίας, φαρμακολογίας, χημείας, κοινωνιολογίας, ψυχολογίας, οικονομικών υγείας και πληροφορικής. Υπάρχουν επίσης και αρκετοί έπισκέπτες καθηγητές για ειδικά αντικείμενα.

Μεταπτυχιακοί φοιτητές υποψήφιοι διδάκτορες συνεπικουρούν τους καθηγητές, ιδιαίτερα στήν άσκηση τών φοιτητών και στα κλινικά εργαστήρια.

Όπως όλα τά Πανεπιστημιακά Τμήματα και τó Νοσηλευτικό διοικείται από τή Γενική Συνέλευση, τó Δ.Σ. και τόν Πρόεδρο.

Η Γενική Συνέλευση αποτελείται από τά μέλη ΔΕΠ και φοιτητές, ή όποια και εκλέγει τόν Πρόεδρο του Τμήματος και τόν Αναπληρωτή, καθώς και τους διευθυντές Τομέων.

Τό Τμήμα Νοσηλευτικής έχει 4 τομείς:

1. Τομέας Βασικῶν καὶ Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν
2. Τομέας Παθολογικὸς - Νοσηλευτικὸς
3. Τομέας Χειρουργικὸς - Νοσηλευτικὸς
4. Τομέας Κοινωνικῆς Ἱατρικῆς.

Μεταπτυχιακὲς σπουδὲς

Οἱ πτυχιούχοι τοῦ Τμήματος μέχρι τὸ 1992 εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ ἀρχίζουν μελέτες γιὰ διδακτορικὴ διατριβὴ στὴ νοσηλευτικὴ ἢ σὲ ἄλλα Πανεπιστημιακὰ Τμήματα μετὰ ἐπιτυχή παρακολούθηση ἐτήσιου προγράμματος μεθοδολογίας ἔρευνας.

Μέχρι σήμερα ἔχουν χορηγηθεῖ 48 διδακτορικὰ διπλώματα ἀπὸ τὸ Τμήμα Νοσηλευτικῆς, 30 σὲ νοσηλευτὲς καὶ 18 σὲ ἄλλους ἐπιστήμονες ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἱατρικῆς, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, βιολογίας, μαθηματικῶν καὶ οἰκονομικῶν.

A. 1ο Μεταπτυχιακὸ δίπλωμα (Master Degree) Προϋπόθεση γιὰ Διδακτορικὸ

Ἀπὸ τὸ Ἀκαδ. ἔτος 1993-94 λειτουργοῦν μεταπτυχιακὰ προγράμματα ἰσοδύναμα μὲ Masters Degree διάρκειας 2 ἐτῶν στὶς ἐξῆς εἰδικεύσεις:

- Δημόσια Ὑγεία
- Κλινικὴ νοσηλευτικὴ
- Ψυχικὴ Ὑγεία
- Βασικὲς Ἐπιστῆμες
- Διοίκηση νοσηλευτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ
- Πληροφορικὴ Ὑγείας, ποὺ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1991.

Κριτήρια

1. Βασικὸ Πανεπιστημιακὸ πτυχίον νοσηλευτικῆς ἢ ἄλλων συναφῶν σχολῶν (περιορισμένος ἀριθμὸς), ὅπως ἱατρικῆς, ὀδοντιατρικῆς, φαρμακευτικῆς, βιολογίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, παιδαγωγικῆς, οἰκονομικῶν μὲ ἰκανοποιητικὸ βαθμὸ.

2. Γνώση ξένης/ων γλώσσας/ῶν (γρα-

πτὲς καὶ προφορικὲς ἐξετάσεις)

3. Συνέντευξη

Διάρκεια

Τέσσερα (4) ἀκαδημαϊκὰ ἐξάμηνα. Συμπλήρωση 40-50 Διδακτικῶν Μονάδων (Δ.Μ) συμπεριλαμβανομένης Διπλωματικῆς Ἐργασίας

13 ΔΜ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα βασικοῦ κορμοῦ γιὰ ὅλες τὶς εἰδικεύσεις

12 ΔΜ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα εἰδίκευσης

10 ΔΜ μαθήματα ἐπιλογῆς

5 ΔΜ διπλωματικὴ ἐργασία καὶ

10 ΔΜ ἄσκηση.

B. 2ο Μεταπτυχιακὸ δίπλωμα Διδακτορικὸ (PhD)

Κριτήρια

1. Ὅλα τὰ κριτήρια τοῦ 1ου Μεταπτυχιακοῦ

2. Μεταπτυχιακὸ δίπλωμα εἰδίκευσης μὲ ἰκανοποιητικὸ βαθμὸ

3. Δημοσιεύσεις, ἀκαδημαϊκὲς δραστηριότητες, συμμετοχὴ σὲ ἐρευνητικὰ προγράμματα, κ.ἄ.

Διάρκεια

Ἐξι (6) ἀκαδημαϊκὰ ἐξάμηνα - Συμπλήρωση 50 ΔΜ συμπεριλαμβανομένης Διδακτορικῆς Διατριβῆς

20 ΔΜ θεωρητικὰ ἀντικείμενα καὶ κλινικὲς ἀσκήσεις

10 ΔΜ σεμινάρια καὶ μαθήματα σὲ μεταπτυχιακοὺς καὶ προπτυχιακοὺς φοιτητὲς

20 ΔΜ διδακτορικὴ διατριβή⁵.

Πολλοὶ ἄνθρωποι συνέβαλαν στὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία τοῦ Νοσηλευτικοῦ Πανεπιστημιακοῦ Τμήματος. Ἄλλοι ἐπώνυμοι καὶ ἄλλοι ἀνώνυμοι. Ὅρισμένοι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸ ποθοῦσαν δὲν βρίσκονται πλέον στὴ ζωὴ αὐτῆ, ὅπως ἡ Ἀθηνᾶ Μεσολωρᾶ, ἡ Ἐλένη Πετραλιᾶ, ἡ Ἐλένη Πατρινέλη κ.ἄ.

Ἡ Πανεπιστημιακὴ νοσηλευτικὴ ἐκπαίδευση ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὅλους τοὺς νοση-

λευτές και σπουδαστές, οι όποιοι άπαιτούν μόνο Πανεπιστημιακή εκπαίδευση με τη λειτουργία και άλλων Πανεπιστημιακών Τμημάτων στα υπόλοιπα Πανεπιστήμια.

Υποστηρίζεται και από τον ιατρικό κόσμο και από όλη την Έλληνική κοινωνία, γιατί αυτή δέχεται τις υπηρεσίες της νοσηλευτικής. Οι άρρωστοι γνωρίζουν την προσφορά των νοσηλευτών στο χώρο της υγείας και εκτιμούν την έπιστημονική κατάρτισή τους. Άλλά και ο διεθνής νοσηλευτικός κόσμος υποστηρίζει και άπαιτεί, πλέον, μιá ένιαία πανεπιστημιακή εκπαίδευση για όλους τους νοσηλευτές.

Η πρόκληση, πάντως, για Πανεπιστημιακούς δασκάλους, φοιτητές και πτυχιούχους είναι η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών υγείας και νοσηλευτικών υπηρεσιών.

Προοπτικές

Ζοῦμε στο τέλος του 20ου αιώνα και στο κατώφλι του 21ου, αλλά και της νέας χιλιετηρίδας. Ποιές οι προοπτικές της πανεπιστημιακής νοσηλευτικής εκπαίδευσης; Οί προϋποθέσεις άριστες, οι δυνατότητες άπειρες.

Είναι, όμως, ανάγκη να άποδειχθεῖ ότι η πανεπιστημιακή νοσηλευτική εκπαίδευση είναι άπαραίτητη για την παροχή υπηρεσιών υγείας ποιότητας στην κοινωνία και οικονομικά άποτελεσματική. Αυτό φυσικά εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Έξαρτάται και από την άπόδοση των πτυχιούχων στους τομείς έργασίας, στο χώρο της υγείας και από την ικανοποίησή τους από τις προοπτικές που υπάρχουν και δημιουργούνται.

Η νοσηλευτική, γενικά, και η Έλληνική νοσηλευτική ειδικότερα, έχει μεγάλη παράδοση. Γαλουχήθηκε, αναπτύχθηκε, προόδευσε με γνώμονα τις ύψηλές άξιες της ζωής. Άνταποκρίθηκε στις ανάγκες της

κοινωνίας για προσφορά υπηρεσιών υγείας τόσο σε έποχές πολέμων, καταστροφών, επιδημιών κ.λ.π., όσο και σε ειρηνικές έποχές. Στο στίβο της καθημερινής πάλης του ανθρώπου εναντίον της άρρώστειας και της αναπηρίας, δηλαδή στη νοσηλεία των άρρώστων, στην άποκατάστασή τους, στην πρόληψη της άσθeneίας και στην προαγωγή της υγείας.

Η πανεπιστημιακή νοσηλευτική εκπαίδευση είναι μιá φυσική εξέλιξη της Έλληνικής νοσηλευτικής. Πιστεύουμε ότι θα συμβάλει στην ποιοτική βελτίωση της νοσηλευτικής φροντίδας, στην πράξη, και μέσω της νοσηλευτικής έρευνας.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΝΔΡ. ΛΑΝΑΡΑ
Καθηγήτρια Νοσηλευτικής
Πανεπιστημίου Άθηνών
Πρόεδρος Ε.Σ.Δ.Ν.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Λανάρα ΒΑ.: Τά Έκατό χρόνια της Σχολής Άδελφών Νοσοκόμων του «Ευάγγελισμού» 1875-1975. Άθήνα 1978, σσ. 24-37.
2. Styles MM "Nightingale: The enduring symbol" in On Nursing: A Literary Celebration, National League for Nursing, New York 1993, p.p. 152-154.
3. International Nurse's Day 1996. International Council of Nurses, Geneva.
4. Οδηγός Σπουδών Τμήματος Νοσηλευτικής Πανεπιστημίου Άθηνών ακαδημαϊκό έτος 1995-1996, Άθήνα 1995.
5. α) Έγκριση Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Άριθ. 37/37 (ΦΕΚ 248/7 Άπριλίου 1994 - Β' τεύχος).
- 6) Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος Νοσηλευτικής Πανεπιστημίου Άθηνών, Έσωτερικός Κανονισμός, Άθήνα 1995.

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ

Β'

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνακωχὴ ποὺ ὑπογράφηκε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1918 στὸν Μουδρό τῆς Λήμνου καὶ ἡ λήξη τοῦ πολέμου. Ἡ Τουρκία βρίσκεται στὴν χορεία τῶν ἠττημένων. Οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ ἀνασαίνουν καὶ ἐλπίζουν. Ἀκολουθοῦν διαβουλεύσεις μακρᾶς διαρκείας στὸ συνέδριο τῆς εἰρήνης στὸ Παρίσι μὲ βάση τοὺς γνωστοὺς 14 ὅρους τοῦ ἀμερικανοῦ Προέδρου W. Wilson. Τελικὰ ὑπογράφεται τὸν Ἰούλιο τοῦ 1920 ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν, ἐνῶ ἔχει προηγηθεῖ 14 μῆνες ἐνωρίτερα ἡ ἀπόφαση ἐλληνικοῦ στρατοῦ στὴν Σμύρνη καὶ τὴν ἐνδοχώρα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἐπιφορτίζεται σχεδὸν μόνος γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς, τὴν ἰσχὴν τῆς ὁποίας ἀμφισβητεῖ ὁ Κεμάλ.

Ἡ συνέχεια εἶναι πολὺ γνωστὴ. Γιὰ τὰ αἷτια καὶ τὶς συνθήκες τῆς μεγάλης αὐτῆς τραγωδίας τοῦ μικρασιατικοῦ ἐλληνισμοῦ ἔχει χυθεῖ πολλὴ μελάνη. Δὲν θὰ ὑπεισέλθουμε στὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, ἀλλὰ θὰ ἐπισημάνουμε τὸ γεγονός ὅτι μὲ τὴν ἐπιτυχηγὴ γιὰ τοὺς Τούρκους ἔκβαση τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922 οἱ τελευταῖοι ἐπέτυχαν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸν ξεριζωμὸ τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, γεγονός ποὺ ἐπισημοποιήθηκε τὸν ἐπόμενο χρόνο μὲ τὴν ὑπογραφή τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης γιὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν καὶ μὲ τὴν ὁποία τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἐθεώρησαν ὅτι ἔκαναν τὴν ὀριστικὴ ἐκκαθάριση τῶν ἐλληνοτουρκικῶν διαφορῶν.

Ὡς γνωστὸν ἡ συνθήκη τῆς Λωζάννης γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν προέβλεπε τὴν ἐξαίρεση τῶν Χριστιανῶν ποὺ διέμεναν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τῶν μουσουλμάνων στὴν Δυτικὴ Θράκη ἀντίστοιχα. Ἡ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων ἔκτοτε ἔδειξε πόσο εἰλικρινεῖς ἦσαν οἱ Τούρκοι στὴν τήρηση τοῦ ὅρου αὐτοῦ στὴν περίπτωσι τῆς ἐλληνικῆς παροικίας στὴν Πόλη. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀντίδραση τοῦ τύπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν περίοδο τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ τὴν σύναψη τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης.

Ἡ ἐφημερίδα «*Τεβχῆδ*» στὴν Κωνσταντινούπολη ἔγραφε τότε: «*Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ φύγουν. Ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν δύναται νὰ ἐξαιρεθεῖ. Ἡ περίοδος τῆς Ἀνακωχῆς ἀπέδειξε ὅτι ἡ παραμονὴ τῶν μὴ Μουσουλμάνων εἰς τὴν χώραν μας ἀποτελεῖ συμφορὰν δι' ἡμᾶς... δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ συζήσωμεν ὡς συμπατριῶται μετὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, τῶν ὁποίων ἡ προδοσία ἐφτασε εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἡ ἀνταλλαγὴ θὰ ἰκανοποιήσει καὶ τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι οὕτω θὰ δυνηθοῦν νὰ ζήσουν ἐκεῖ ὅπου θέλουν καὶ ὅπως θέλουν. Διότι ἄλλως ἄς ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐδώσαμεν τὴν ὀριστικὴν καὶ ἀμετάκλητόν μας ἀπόφασιν.*»

Ἐπιγραμματικὰ τὴν θλιβερὴ αὐτὴ κατάληξη τῶν πραγμάτων διετύπωσε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρῦσανθος στὸν ἐπίλογο τοῦ περιοπούδαστου ἔργου του «*Ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος*», σελ. 782, ὅπου γράφει:

«*ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΝΟΧΟΝ ἀδιαφορίαν τῆς χριστιανικῆς Δύσεως ἐν ἔτει 1453 ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἐν ἔτει 1461 ἡ Τραπεζοῦς καὶ κατεστράφη ὀλόκληρος ἀκμαῖος πολιτισμός.*»

»Τῆ ἐνόχῳ συνεργασίᾳ δύο μεγάλων χριστιανικῶν Δυνάμεων τῆς Δύσεως, τῆς Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, κατὰ τὰ ἔτη 1914-1918 ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων ὁλόκληρον ἔθνος, τὸ Ἀρμενικόν, καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων Ἑλλήνων διαίως ἀπεσπίασθησαν ἀπὸ τῶν ἐστίων αὐτῶν καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ ἔξορίᾳ.

»Τῆ ἐνόχῳ συνεργασίᾳ τῶν συμμάχων χριστιανικῶν Δυνάμεων τῆς Δύσεως κατὰ τὰ ἔτη 1919-1922 τὸ ἐθνικὸν κίνημα τῶν Τούρκων τοῦ μουσταφᾶ Κεμάλ πασᾶ συνεπλήρωσε τὸ ἔργο τῶν Νεοτούρκων καὶ κατὰ ἑκατοντάδας ἀπηγχονίζοντο Ἕλληνες κληρικοὶ καὶ πρόκριτοι τοῦ Πόντου, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος ἀείμνηστος Ματθαῖος Κωφίδης, ἐν ᾧ χιλιάδες ἄλλοι στρατευομένων νέων κατεδικάζοντο εἰς τὸν διὰ τῆς πείνης καὶ τῶν ταλαιπωριῶν θάνατον ἐν τῇ ἔξορίᾳ. Καὶ ἐπῆλθε κατὰ Αὐγουστον τοῦ 1922 ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ ἐπηκολούθησε ἐν ἔτει 1923 ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἐρήμωσις Πόντου, Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης καὶ ἡ καταστροφὴ ὁλοκλήρου χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἐσβέσθη ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος καὶ ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἄλλοις...»

Δὲν πρόλαβε νὰ στεγνώσει ἡ μελάνη τῶν ὑπογραφῶν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης καὶ σημειώνεται ἡ πρώτη τουρκικὴ παρασπονδία. Στὰ τέλη Ἰανουαρίου 1925 ἀπελαύνουν μὲ τὴν βία τὸν νεοεκλεγέντα Πατριάρχην Κωνσταντῖνον τὸν ΣΤ΄ μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι εἶναι ἀνταλλάξιμος, μὴ ἀναγνωρίζοντας ὅτι τὸ ὕπατο ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα ἀναιρεῖ κάθε ἄλλη ιδιότητά του ὡς ἀπλοῦ πολίτη, βάσει τῆς ὁποίας οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς ἔκριναν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶχε μεταναστεύσει στὴν Ἑλλάδα. Προκλήθηκε ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ νέα ἔνταση στὶς ἑλληνοτουρκικὰς σχέσεις, ἀλλὰ ἡ πρόσφατη καταστροφὴ, ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, οἱ «φιλικὲς συστάσεις» τῶν ξένων Δυνάμεων ὁδήγησαν τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησις στὴν ἀπόφασιν νὰ πείσει τὸν

Πατριάρχην νὰ παραιτηθεῖ καὶ νὰ ἀκολουθήσει ἡ ἐκλογὴ νέου Πατριάρχου τοῦ Βασιλείου τοῦ Γ΄.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἦταν τὸ πρῶτο δείγμα τῆς τουρκικῆς τακτικῆς πρὸς βαθμιαία ἀποδυνάμωσιν τῶν ὄρων τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης. Πέραν ὅμως τοῦ ζητήματος τοῦ Πατριαρχείου εἶχαν ἀναφανεῖ καὶ ἄλλες διαφορὰς καὶ παρ' ὀλίγον ἀδιέξοδα σχετικὰ μὲ τὴν ρύθμισιν τῶν ἀνταλλαξίμων περιουσιῶν. Ὅλα αὐτὰ ὁδήγησαν τὸν Ε. Βενιζέλον στὴν ἀπόφασιν προσεγγίσεως μὲ τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν τὸ 1930 καὶ τὴν ὑπογραφήν σχετικῶν συμφωνιῶν. Τὸ κλίμα αὐτὸ τῆς ὑφέσεως διατηρήθηκε μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ Ε. Βενιζέλου συνέχισαν οἱ διάδοχοι κυβερνήσεις τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ τοῦ Ἰωάν. Μεταξᾶ.

Ἡ ἐκρηξὴ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἡ ἀνωμαλία ποῦ προέκυψε ἐξ αὐτοῦ στὶς διεθνεῖς σχέσεις καὶ ἡ ἐπαμφοτερίζουσα στάσις τῆς Τουρκίας ἐναντι τῶν ἐμπολέμων ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ποῦ εἶχε παραμείνει κυρίως στὴν περιοχὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ βαρεῖς δαπάναις, τίς ὁποῖες ἐπέβαλε καὶ στὴν Τουρκίαν ἡ πολεμικὴ κατάστασις ἐκλόμισαν σοβαρὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἐλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ ψηφίσθηκε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1942 νόμος ποῦ ἐπέβαλε φόρον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου. Εἶναι ὁ δημοτικὸς φόρος, ποῦ ἐγένετο γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα «βαρλὺν βεργκισί». Μὲ τὸν νόμον αὐτὸν εὐρεῖς κοινωνικὰς τάξεις, περιλαμβάνουσας γεωργούς, μισθοσυντήρητους, μεγαλεμπόρους καὶ μικροεμπόρους, ἰδιοκτῆτες ἀκινήτων, ἐκαλοῦντο νὰ καταβάλουν σὲ διάστημα μηνός, ποσοστὸ τῆς περιουσίας των, τὴν ἀξίαν τῆς ὁποίας οἱ φορολογικὲς ἀρχὲς καθόριζαν αὐθαίρετως, ἐπὶ ποινῇ ἐκτοπίσεως καὶ καταναγκαστικῶν ἔργων στὶς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρ-

κίας. Ὁ φόρος αὐτὸς ἐφαρμόσθηκε μὲ ἀνήκουστη σκληρότητα κατὰ τῶν μὴ μουσουλμάνων ὑπηκόων καὶ ἰδιαίτερα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἀναγκάζοντο νὰ ἐκποιοῦν μὲ τὴν διαδικασία τῆς ἐπέιγουσας δημοπρασίας ὅλα τους τὰ ὑπάρχοντα καὶ στὶς περιπτώσεις ποὺ τὸ προῖόν τῆς πώλησεως αὐτῶν δὲν ἐπαρκοῦσε νὰ καλύψει τὸ ὑπέρογκο ποσὸν τοῦ φόρου ποὺ τοὺς εἶχε καταλογισθεῖ ἀιθαίρετως, ὀδηγοῦντο στὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες ὑποβαλλόμενοι σὲ καταναγκαστικὰ ἐξαντλητικῆς φύσεως ἔργα μὲ συνέπεια οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὰ ἀσθενοῦς κράσεως ἄτομα νὰ ὑποκύπτουν στὶς κακουχίες. Εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ κρατοῦντες στὴν Ἄγκυρα ἐπέδωκαν μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ τὴν ἐξόντωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐφαρμόσθηκε καὶ ἐπὶ τῶν Ἑβραίων καὶ μὲ ἡπιώτερον τρόπο ἐπὶ Ἀγγλῶν, Γάλλων, Ἰταλῶν καὶ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαίων. Σύμφωνα μὲ ἐκτιμήσεις δυτικῶν παρατηρητῶν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἀπεστάλησαν σὲ καταναγκαστικὰ ἔργα τριάντα χιλιάδες ἄτομα, ἐνῶ πολλοὶ ἄλλοι ἔκλεισαν ὀριστικὰ τὰ καταστήματά των καὶ διέκοψαν τὴν ἐπιχειρηματικὴ τους δραστηριότητα, διότι ἐξηνεμίσθη τὸ κεφάλαιό των. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ τουρκικὸ δημόσιο εἰσέπραξε μέσα σὲ ἕξ μῆνες ποσὸν 300.000.000 τουρκικῶν λιρῶν.

Μετὰ τὴν λήξη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ Τουρκία χωρὶς πολεμικὲς περγαμνὲς δὲν μποροῦσε, παρὰ τὴν ἐνδόμυχη ἀντίθεσή της, νὰ ἀντιδράσει στὴ ὀριστικὴ παραχώρηση καὶ ἐνωμάτωση τῶν Δωδεκανήσων στὸν κορμὸ τῆς μητέρας Ἑλλάδας. Ἔτσι στὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια γιὰ ἓνα σύντομο σχετικὰ χρονικὸ διάστημα οἱ Ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις πέρασαν μιὰ περίοδο, ὅπου ἐπικρατοῦσε ἓνα ἥπιο κλίμα.

Πυροδότηση γιὰ νέα ἔνταση καὶ ἀφορμὴ γιὰ τὴν προώθηση τοῦ μακροχρονίου σχεδίου ἀφανισμοῦ τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ στὰ ὄρια τῆς τουρκικῆς ἐπικράτειας ἀποτέλεσε τὸ γεγονός τῆς ἀνακινή-

σεως τοῦ αἰτήματος ἐνώσεως τῆς μεγαλονήσου Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν μετὰ τὸν δεῦτερο παγκόσμιον πόλεμον ἄρχισαν οἱ πρῶτες κινήσεις τῶν Ἑλληνοκυπρίων μὲ ἐπιδίωξη τὴν ἔνωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν καὶ ἀνάλογες ἀντιδράσεις ἀπὸ τουρκικῆς πλευρᾶς μὲ φοιτητικὲς ἐκδηλώσεις καὶ δημοσιεύματα στὸν τουρκικὸ τύπο μὲ τὶς ὁποῖες ἀπερριπταν τὴν ἰδέα τῆς ἐνώσεως ὡς ὀλέθρια ἢ καὶ ζητοῦσαν νὰ ἐπιστραφεῖ ἡ Κύπρος στὴν Τουρκία, ἂν ποτὲ ἀποσυρῶταν ἀπὸ ἐκεῖ ἡ Μεγάλῃ Βρεταννία. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Τουρκοκυπρίους, ἂν καὶ μέχρι τότε ζοῦσαν ἄρμονικὰ μὲ τὸ ἑλληνικὸ στοιχείο, ἢ προοπτικὴ ἐνώσεως τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα τοὺς ἔβρισκε ἀντιθέτους, γι' αὐτὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1949 εἶχαν ἐναντιωθεῖ στὴν διεξαγωγὴ τοῦ δημοψηφίσματος, τὸ ὁποῖο ὀργάνωσε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθναρχία.

Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη τουρκικὴ πλευρὰ καὶ γιὰ ὅσον καιρὸ οἱ ἑλληνικὲς κυβερνήσεις τῆς περιόδου 1949-1954 ἐδίσταζαν νὰ πάρουν θέση γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου δὲν ὑπῆρξε ἀντίδραση καὶ οἱ σχέσεις τῶν δύο χωρῶν ἦσαν ὁμαλές ὅταν ὁμως τὸ καλοκαίρι τοῦ 1954 κατατέθηκε ἡ ἑλληνικὴ προσφυγὴ στὸν Ο.Η.Ε. γιὰ τὴν «Ἐφαρμογὴ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν τῆς ἀρχῆς τῶν δικαιωμάτων τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου», τότε ἐκδηλώθηκε ἐπίσημα ἡ ἀντίθεση τῆς Τουρκίας καὶ ἡ στάση της στὴν Γενικὴ Συνέλευση εὐθυγραμμίσθηκε μὲ ἐκείνην τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας. Ἔτσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσφυγῆς αὐτῆς ἦταν μιὰ ἀπόφαση ἀναβλητικὴ, ὅτι δηλαδὴ τὸ θέμα θὰ ἐπανεσυζητεῖτο ἐν καιρῷ. Στὴν συνέχεια, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1955, ὁ Βρεταννὸς πρωθυπουργὸς Ἄντονυ Ἦντεν κάλεσε στὸ Λονδίνο τὶς κυβερνήσεις Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας γιὰ νὰ διασκεφθοῦν γιὰ θέματα πολιτικῆς καὶ ἄμυνας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου περιλαμβανομένης καὶ τῆς Κύπρου.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς τριμεροῦς συναντήσεως ἦταν νὰ διαπιστωθεῖ ἡ πλήρης

διάσταση απόψεων και να διατυπωθεί από τουρκικής πλευράς ή απειλή ότι σε περίπτωση αλλαγής καθεστώτος στην Κύπρο θα έπρεπε να αναθεωρηθεί και η συνθήκη της Λωζάννης.

Δέν είναι, βέβαια, η πρώτη φορά που μια τέτοια συνάντηση οδηγείται σε ναυάγιο. Τα γεγονότα όμως που ακολούθησαν την άποτυχία της τριμερούς στην Κωνσταντινούπολη και στην Σμύρνη στις 6 Σεπτεμβρίου 1955 ήταν το οριστικό ναυάγιο του μύθου της έλληνοτουρκικής φιλίας και η ολοκλήρωση από τουρκικής πλευράς του σχεδίου για την εξάλειψη της άκμάζουσας ελληνικής παροικίας της Πόλης. Το ένδεχομένο να ξεσπάσει η όργη των Τούρκων κατά των Ελλήνων της Πόλης, σε αντιπερισπασμό για τις εξελίξεις στην Κύπρο, ήταν κάτι που οι ελληνικές κυβερνήσεις το θεωρούσαν πολύ πιθανόν και ήταν ένας σοβαρός λόγος που έδισταζαν να υιοθετήσουν το αίτημα των Κυπρίων για την ένωση.

Ενώ λοιπόν η διάσκεψη του Λονδίνου επρόκειτο τυπικά να τερατιάσει τις εργασίες της στις 7 Σεπτεμβρίου, το απόγευμα της προηγούμενης ξέσπασαν στην Κωνσταντινούπολη και την Σμύρνη οργανωμένες από τις τουρκικές αρχές φοβερές διώξεις κατά των Ελλήνων. Αφορμή έδωσε μία μικρή σε έκταση έκρηξη που έγινε στην Θεσσαλονίκη στον αυλόγυρο του Γενικού Προξενείου της Τουρκίας, το οποίο στεγαζόταν στο σπίτι, όπου είχε γεννηθεί ο Κεμάλ Ατατούρκ. Η έκρηξη, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, είχε οργανωθεί από τους ίδιους τους Τούρκους. Η μετάδοση της ειδήσεως στην Πόλη από πολλές δεκάδες εφημεριδοπώλες έδωσε το σύνθημα της έξορμησης. Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές δεκάδες χιλιάδες άνεργοι από τα βάθη της Ανατολής κατέφευγαν κάθε χρόνο στις μεγαλουπόλεις και ιδιαίτερα στην Κωνσταντινούπολη για να βρουν λύση στο βιωτικό τους πρόβλημα. Η μεγάλη Ελληνική Κοινότητα

της Πόλης ήταν γι' αυτούς τους πεινασμένους ανθρώπους μία όνειρώδης λεία. Σε λιγότερο από μισή ώρα μετά την εμφάνιση των εφημεριδοπωλών, ομάδες από όργισμένους ροπαλοφόρους ξεχύθηκαν σε όλες τις συνοικίες και στο κέντρο της Πόλης και επιτέθηκαν χωριστά καθεμιά, κατά του ελληνικού στοιχείου, που ήταν τότε άνητρο και πολυάριθμο.

Καταστράφηκαν ή και πυρπολήθηκαν εκκλησίες που περιείχαν πολύτιμες εικόνες και κειμήλια, συλήθηκαν τα ελληνικά νεκροταφεία, πολλά σχολεία λεηλατήθηκαν. Έπαθαν μεγάλες ζημιές τα μεγαλοπρεπή κτίρια της Θεολογικής Σχολής στην Χάλκη, του Ζωγραφείου Γυμνασίου και του Ζαπείου Παρθεναγωγείου. Θρηνήθηκαν περι τους είκοσι πέντε νεκροί, υπήρξαν περι τους εξακοσίους τραυματίες, μεταξύ των οποίων και δύο επίσκοποι. Σημειώθηκαν πολλοί βιασμοί γυναικών. Αλλά η μανία του πλήθους έκδηλώθηκε προ πάντων κατά των καταστημάτων των Ελλήνων, τα περισσότερα των οποίων ήταν σε κεντρικούς δρόμους. Υπολογίζουν ότι λεηλατήθηκαν ή κατεστράφησαν έντελώς, περίπου 2500 καταστήματα, με συνολική ζημία 500 περίπου εκατομμυρίων δολαρίων, άγοραστικής αξίας της εποχής εκείνης. Στη Σμύρνη το ίδιο βράδυ ο τουρκικός όχλος λεηλάτησε το ελληνικό περίπτερο της Διεθνούς Έκθεσεως, το ελληνικό Προξενείο και έκανε επιθέσεις κατά των σπιτιών όπου διέμεναν Έλληνες αξιωματικοί οι οποίοι υπηρετούσαν στο εκεί στρατηγείο του ΝΑΤΟ.

Είναι εκ των υστέρων βέβαιο ότι οι εμπνευστές των ταραχών, που δεν ήταν άλλοι από τον τότε πρωθυπουργό Αντνάν Μεντερές και τον ύπουργό εξωτερικών Φατίχ Ζορλού δεν τις ήθελαν τόσο έκτεταμένες και απέδωσαν τις βιαιότητες αυτές στους κομμουνιστές, που έκμεταλλεύθηκαν -κατά τους ισχυρισμούς τους- την έξαψη των πνευμάτων που προκλήθηκε από το έπεισόδιο στην Θεσσαλονίκη.

Για την ευθύνη των τουρκικών αρχών

καί τήν συστηματική προετοιμασία τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου γιά τέτοια ἐγχειρήματα ἀρκεῖ νά σημειωθεῖ ἡ ἐπόμενη μαρτυρία: «Τό ἐπίσημο τουρκικό κράτος τό 1953 ὀργάνωσε, γιά τόν ἐορτασμό τῆς ἐπετείου τῆς καταστροφῆς τῆς Σμύρνης, τήν ἀναπαράσταση τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως τό 1922 ἀπό ἐφιπλους τσέτες, κατεβάζοντας ἀπό τό ἐσωτερικό ὀρδές βασιβουζούκων, καλὰ ποτισμένων μέ ρακί, πάνω σέ ξεσμάματα ἄλογα καί μουλάρια. Ἡ πορεία αὐτή ἀπό μακρινά χωριά καί διάφορες κατευθύνσεις, μέ ἀλλαλαγμούς καί φωνές, μέ ξύλα καί ἀναμμένους δαυλοῦς, νύχτα ἔκαμε τήν εἰσοδὸ τῆς στήν πόλη. Καί δέν παρέλειψαν νά ἀναπαραστήσουν τίς φωτιές καί τοὺς διωγμούς τῶν Ἑλλήνων μέ τό κάψιμο, τό λόγχιμα ὁμοιωμάτων κρεμασμένων στήν παραλιακή κεντρική πλατεία τοῦ ρολοιοῦ καί τό ρίξιμο στή θάλασσα, χωρὶς βέβαια κανεῖς ἀπό τοὺς κατοίκους τῆς Σμύρνης, Τούρκους ἢ ξένους, νά τολμήσει νά ξεμυτίσει ἀπό τό σπίτι του ἐκεῖνο τό θράδυ τοῦ Αὐγούστου. Ὅλα αὐτὰ πλαισιωμένα ἀπό τήν ἀστυνομία καί μέ τήν συμπαράσταση τοῦ στρατοῦ. Χρειαζέται μήπως ἄλλη καλύτερη ψυχική προετοιμασία ἐνός ἀγροίκου καί ἀμόρφωτου πληθυσμοῦ; Πῶς νά μὴν ἀκολουθήσουν οἱ διωγμοὶ καί οἱ καταστροφές στήν Πόλη καί τήν Σμύρνη τό 1955, ἀφοῦ εἶχε γίνει ἤδη ἡ γενική δοκιμή;»*

Γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1955 ὑπῆρξε μία χλιαρὴ προσωρινὴ ἀντίδραση τῆς διεθνoῦς κοινῆς γνώμης καί μιὰ κάποια πρόσκαιρη ἀπομόνωση τῆς Τουρκίας χωρὶς σοβαρὲς συνέπειες γι' αὐτήν, ἐνῶ τὰ θλιβερά ἀποτελέσματα γιά τὸν Ἑλληνισμό τῆς Πόλης ἦσαν τελεσίδικα. Χαρακτηριστικὴ ἀλλὰ καί ἀπογοητευτικὴ ἦταν ἡ στάση τοῦ πανίσχυρου τότε ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ Τζῶν Φόστερ Ντάλλες, ὁ ὁποῖος σὲ μήνυμά του στίς κυβερνήσεις τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἀγκυρας διετύ-

πωσε τὴν ἀνησυχία του γιά τὴν ἐπιδείνωση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, τόνιζε τὰ ἀγαθὰ τῆς συνεργασίας τῶν δυὸ χωρῶν, θύμιζε «τίς φιλοδοξίες τοῦ κομμουνισμοῦ στήν Ἀνατ. Μεσόγειο καί καλοῦσε τίς δύο χῶρες νά ὁμαλοποιήσουν τίς σχέσεις τους, χωρὶς νά πεῖ ὅμως δυὸ λόγια συμπαθείας σὲ ἐκείνους ποὺ πονοῦσαν καί ἔκλαιγαν καί εἶχαν ὑποστῆ τόσα δεινά, οὔτε νά κατακρίνει τοὺς ὑπαίτιους τῶν συμφορῶν. Τὴν ὥρα δηλαδή ποὺ οἱ Ἕλληνες πενθοῦσαν ἐκεῖνος μιλοῦσε μόνο γιά ὑψηλὴ πολιτικὴ».

Τὴν ἴδια στάση τήρησαν οἱ Δυτικὲς Δυνάμεις καί στήν περίπτωσή τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀττίλα μετὰ δύο περίπου δεκαετίες. Ἡ γνωστὴ μεγάλη ἀδυναμία τῆς φυλῆς, ἡ διχόνοια, ἔδωσε τὴν ἀναμενόμενη ἀπὸ ἐτῶν εὐκαιρία στοὺς Τούρκους τὸ καλοκαίρι τοῦ 1974 γιά τὴν ἐπέμβασή τους στήν μεγαλόνησο. Καί τὴν ἐπίδρομή αὐτὴ τὴν παρουσίασαν οἱ εἰσβολεῖς στήν διεθνή κοινὴ γνώμη ὡς «εἰρηνευτικὴ ἐπιχείρηση», μέ δηλώσεις γεμάτες ὑποκρισία καί ψεῦδος ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη:

«Ἡ ἐνέργειά μας δέν στρέφεται ἐναντίον τῆς Ἑλληνοκυπριακῆς κοινότητας. Πρόθεση ἔχομε νά δημιουργήσουμε μιὰ ἰσορροπημένη κοινωνία». Καί ὅμως ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἰσβολῆς ἄρπαξε τὰ 60% τῶν μεταλλείων, τὰ 65% τῆς καλλιεργήσιμης γῆς, τὰ 70% τῶν λιμανιῶν τῆς Κύπρου, τὰ 75% τοῦ τουρισμοῦ τοῦ νησιοῦ, τὰ 80% τῆς παραγωγικότητας, σύμφωνα μέ ἐπίσημα στοιχεῖα, ἐνῶ δημιούργησε ἓνα πελώριο κύμα προσφύγων ἀπὸ 200.000 ἄτομα καί πολλοὶ παρέμειναν ἐγκλωβισμένοι στίς τουρκοκρατούμενες περιοχὲς καί μιὰ παρατεταμένη σιγὴ ἐκάλυπτε μέχρι πρὸ μηνὸς τὴν τραγικὴ τύχη τῶν 1617 ἀγνοουμένων. Καί ἡ ὑποκρισία τῶν Τούρκων ποὺ ἰσχυρίζονταν ὅτι πῆγαν στήν Κύπρο γιά νά ἐξασφαλίσουν τὴν εἰρήνη καί τὴν ἐλευθερία ἔφθασε νά ποῦν ὅτι: «Ἐφυγαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τίς ἐστίες τους γιατί οἱ δάσκαλοί τους τοὺς δίδαξαν νά φοβοῦνται τοὺς Τούρκους γιατί εἶναι βάρβαροι». Μιὰ ἐπανάληψη τῶν

* «Μαρτυρίες ἀπὸ τὴν Κύπρο» ἐπιμέλεια Ι.Κ. Μαζαράκη-Αἰνιάν, ἔκδοσις «Δωδώνη» Ἀθήνα 1994, σελ. 14.

γνωστών μεθόδων που ἐφάρμοσαν πρὸ δύο γενεῶν οἱ Τούρκοι στὴν Ἴωνία, στὸν Πόντο, στὴν Θράκη εἰς βάρος τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἐπανελήφθηκε στὴν Κύπρο ἀπὸ στρατιῶτες που ἀνήκουν στὴν Δυτικὴ Συμμαχία. Φόνοι καὶ ἐκτελέσεις νέων, γερόντων καὶ παιδιῶν, βιασμοὶ γυναικῶν κάθε ἡλικίας, κακοποιήσεις καὶ βασανισμοὶ πολιτῶν, αἰχμαλωσία ἀμάχων καὶ ὁ θλιβερὸς κατάλογος 1617 ἀγνοουμένων που ἐκτελέστηκαν παρὰ τὰ διεθνή νόμιμα, εἶναι μέρος μόνο τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς «*εἰρηνευτικῆς ἐπιχειρήσεως*» τῶν Τούρκων τὸν Ἰούλιο-Αὐγουστο τοῦ 1974 στὴν Κύπρο. Μαρτυρίες-καταθέσεις τῶν παθόντων που ἔγιναν γιὰ τὸν Διεθνή Ἐρυθρὸ Σταυρὸ μεταφρασμένες στὰ Ἀγγλικά ἔχουν κατατεθεῖ στὸν ΟΗΕ καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης καὶ ἔχουν καταχωρηθεῖ ὡς ἐπίσημα ἔγγραφα αὐτῶν τῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν καὶ ὅμως μάταια ὁ ἐλληνισμὸς τῆς Κύπρου περιμένει ἀπὸ αὐτοὺς τὴν δικαίωσή του ἐδῶ καὶ εἴκοσι καὶ πλέον χρόνια.

Τὴν ἴδια τύχη μὲ τὸν ὑπόλοιπο Ἑλληνισμὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Ἀν. Θράκης, Πόντου καὶ Κωνσταντινουπόλεως εἶχαν καὶ οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν νησιῶν μας Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου, στὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1912 ὑπῆρχαν 9200 Ἕλληνες στὸ πρῶτο καὶ 5420 στὸ δεύτερο, ἔναντι 1200 Τούρκων. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1912 οἱ ἐλληνικὲς ναυτικὲς δυνάμεις ὑπὸ τὸν ναύαρχον Παῦλον Κουντουριώτην τὰ ἐνσωμάτωσαν de facto στὸν ἐθνικὸν κορμὸ καὶ μὲ τὴν συνθήκη τῶν Σεβρῶν τὸ 1920 κατοχυρώνετο ἡ προσάρτησή τους στὴν Ἑλλάδα, ἡ Τουρκία ποτὲ δὲν ἀνεγνώρισε τὴν ἀπόφαση αὐτὴν καὶ τὸ ζήτημα κρίθηκε μετὰ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφή στὶς διαπραγματεύσεις τῆς Λωζάνης τὸ 1923. Ἄν καὶ οἱ Μεγάλαις Δυνάμεις δὲν ἦσαν διατεθειμένες νὰ ἀποδεχθοῦν στὸ σύνολό τους τὶς τουρκικὲς ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν νησιῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου,

δέχτηκαν τὰ στρατηγικὰ καὶ γεωπολιτικὰ κριτήρια που εἶχε θέσει ἡ Ἄγκυρα γιὰ τὴν Ἰμβρο καὶ τὴν Τένεδο. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων νὰ θέσουν σὲ δευτέρη μοῖρα τὸ δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Ἰμβροῦ καὶ τῆς Τενέδου κατὰ τὴν συζήτηση στὴν Λωζάννη, σχετίζεται σὲ μεγάλο βαθμὸ μὲ τὴν ἐγκαθίδρυση ἐνὸς καθεστῶτος ἀποστρατιωτικοποιήσεως τῶν Στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐλεύθερη ναυσιπλοῖα μεταξὺ Μεσογείου καὶ Εὐξείνου Πόντου. Τελικὰ ἡ ἀπόφαση ἦταν ἡ κατακύρωση τῶν νησιῶν στὴν Τουρκία μὲ τὴν δέσμευση (ἄρθρον 14 τῆς συνθήκης) ἐγκαθιδρύσεως καθεστῶτος τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως σὲ αὐτά.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1923 ἡ Ἄγκυρα παρεβίασε ἐξ ἀρχῆς τὸ ἄρθρον 14 τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης μὲ τὸν διορισμὸ ἀμιγῶς τουρκικῆς διοικήσεως, ἐνῶ σὲ λίγα χρόνια μεταγενέστερα καταργοῦσαν καὶ τὴν ἐλληνικὴ παιδεία, ἐπιβάλλοντας ἓνα ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, ὅμοιο μὲ ἐκεῖνα που ἀκολουθοῦσαν τὰ τουρκικὰ σχολεῖα στὴν Ἡπειρωτικὴ Τουρκία. Ἡ προσέγγιση ὅμως Ἀθῆνας-Ἄγκυρας μετὰ τὸ 1930, ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα στὴν πρώτη μεταπολεμικὴ περίοδον στὶς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν, συνέβαλαν στὴν μείωση τῶν τουρκικῶν πιέσεων μέχρι τὸ 1963 ἐπὶ τῶν πληθυσμῶν τῶν νησιῶν αὐτῶν, ὅποτε μεσολάβησε μιὰ περίοδος πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν. Μετὰ τὸ 1964 ὅμως οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς ἐφάρμοσαν τὶς γνωστὲς μεθόδους ἐξοντωτικῶν οἰκονομικῶν μέτρων, αὐθαιρέτου δημεύσεως τῶν περιουσιῶν τῶν σχολειῶν, καταργήσεως τῆς ἐλληνικῆς Παιδείας καὶ ἐξασκήσεως βίας καὶ ψυχολογικῶν πιέσεων κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ἐγκαταστάσεως Τούρκων ἐποίκων, δημιουργίας ἀνοικτῆς ἀγροτικῆς φυλακῆς μὲ Τούρκους βαρυποινίτες, που σκορποῦσαν τὸν πανικὸ στοὺς κατοίκους των. Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν τουρκικῶν αὐθαιρειῶν

ήταν η ερήμωση των νησιών αυτών από τους Έλληνες κατοίκους των και η συρρίκνωση τους σε τριακόσια άτομα στην Ίμβρο και σαράντα πέντε στην Τένεδο.

Ο πολὺς Χένρι Κίσινγκερ, ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ, τὴν ἐποχὴ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀττίλα στὴν Κύπρο, σὲ δηλώσεις του τὸν Ἰούνιο τοῦ 1992, ὑποστηρίζοντας ὄψιμα τὶς ἐλληνικὲς θέσεις ἐπὶ τοῦ σκοπιανοῦ ζητήματος ἐπαιρόμενος γιὰ τὶς ἱστορικὲς του γνώσεις, εἶπε: «Πιστεύω ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει δίκαιο εἰς τὸ νὰ εἶναι ἀντίθετη στὸ θέμα τοῦ ὀνόματος καὶ συμφωνῶ μὲ τὴν Ἀθήνα. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἐγὼ γνωρίζω ἱστορία, ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς περισσότερους, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνονται μέλη τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς διοικήσεως στὴν Οὐάσιγκτον. Τὸ ἰσχυρὸ ὄπλο τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ ἱστορία, γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ πῶ ὅτι ἡ Ἀθήνα δὲν ἔκανε μὲ ἐπιτυχία χρῆση ὡς σήμερα». Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ καλοκαίρι τοῦ 1974 οἱ ἱστορικὲς γνώσεις τοῦ Κίσινγκερ δὲν τὸν ἐπηρεάσαν στὴν χάραξη τῆς πολιτικῆς τῆς χώρας του, ἡ ἐπιρροή τῆς ὁποίας ἦταν ἰκανὴ νὰ ἀποτρέψει τὴν τουρκικὴ ἐπίδρομὴ καὶ τὴν τραγωδίαν τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς Κύπρου.

Ἄν οἱ ἱστορικὲς γνώσεις δὲν ἔχουν τὴν ἀποτελεσματικὴ τους συμβολὴ στὴν διαμόρφωση τοῦ κλίματος τῆς διεθνούς πολιτικῆς, ἐν τούτοις ἡ ἀναδρομὴ στὰ περασμένα καὶ ἡ ἐνημέρωσή μας σὲ ζωτικὰ θέματα τῆς πρόσφατης ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπώτερης ἱστορίας τοῦ γένους μας εἶναι λίαν ἐποικοδομητικὴ, γιὰ τὴν ἀπ' ἐνός συντελεῖ σὲ μιὰ πιὸ ρεαλιστικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἀμέσου μελλοντος καὶ ἀπ' ἑτέρου γιὰ τὴν ὅπως συμβαίνει στὴν προκειμένη περίπτωσιν- ἐκπληρώνουμε ἕνα χρέος τιμῆς -χωρὶς μισαλ-

λοδοξία καὶ ἐκδικητικὴ διάθεση- στὴν μνήμη ἀθῶων θυμάτων τῆς τουρκικῆς βαρβαρότητας.

Καὶ τὸ συμπέρασμα αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς ἀναδρομῆς εἶναι ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἴτε ὡς ἰσλαμιστὲς ἐμφανίζονται εἴτε ὡς ἐθνικιστὲς, εἴτε εἶναι τσέτες καὶ ἀσύνταχτος ὄχλος, εἴτε ἐκπροσωποῦν τὸ ἐπίσημο κράτος των, ἔχουν πάντοτε τὸν ἴδιον στόχο, νὰ χτυπήσουν τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία. Ἡ πείρα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα στὴν παράλληλὴ ἱστορία τῶν δύο αὐτῶν ἐθνοτήτων τὸ ἐπιβεβαιώνει.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Εὐαγγ. Ἀβέρωφ-Τσοῖτσα: Ἱστορία χαμένων εὐκαιριῶν, τόμος Α'.
- Π. Καρολίδης: Συμπλήρωμα Ἱστορίας Ἑλληνικοῦ Ἔθνους τοῦ Κ. Παπαρηγόπουλου, τόμος Ζ (ἐκδόση Ἐλευθεροδάκη).
- Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐκδόση Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, τόμος ΙΔ - ΙΕ.
- Ἰωάννη Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος: Ἀπὸ τὸ νεοτουρκικὸ κίνημα στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1908-1912), Ἀθήνα 1986.
- Ἰωάννη Μαζαράκη-Αἰνιᾶνος: Οἱ μαρτυρίες ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἐκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθήνα 1994.
- Σπ. Β. Μαρκεζίνη: «Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδος».
- Γεωργ. Τασοῦδη: Ἄρθρα καὶ Μελέται Χρυσάνθου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος, Ἀθήνα 1977.
- Arnold Toynbee: «Σπουδὴ τῆς Ἱστορίας...».
- Frank G. Weber: «Ὁ ἐπιτήδειος οὐδέτερος» Β' Ἐκδόση Ἀθήνα 1983.

Η ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ

1. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1995 ὑποβλήθη-
κε στὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας καὶ διαβιβά-
σθηκε στὴν Βουλὴ μία ἔρευνα πὺν ἔκαναν
οἱ ἀπόφοιτοὶ τῆς Σχολῆς Δημόσιας Διοίκη-
σης γιὰ τὸ νομοθετικὸ ἔργο τῶν ἐτῶν 1974-
1993.

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ἔρευνας αὐτῆς,
πὺν δημοσιεύθηκαν στὸν ἡμερησίου τύπο,
προκύπτει ὅτι κατὰ τὰ ἔτη αὐτὰ ἔλαβε χώρα
μία ἐκπληκτικὴ **παραγωγή νόμων**, ἡ ὁποία
σχολιάσθηκε μὲ πολλὴ εἰρωνεία, ὅπως δεί-
χνουν μερικοὶ χαρακτηριστικοὶ τίτλοι ἐφη-
μερίδων: - «*Ἐρευνα ἀποδεικνύει τὸ “μεγα-
λειὸ” τῆς ἐλληνικῆς πολυνομίας!*»

- «*Ἀπὸ νόμους πᾶμε καλά!*»

- «*Εὐήμεροῦν... οἱ νόμοι!*»

2. Ἀκόμη διαπιστώνεται ὅτι ὄχι μόνο
τὸ Νομοθετικὸ Σῶμα ἀλλὰ καὶ οἱ Κυβερνή-
σεις τῆς 20ετίας, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λό-
γος, ἔχουν μεταβληθῆ σὲ «*νομοπαραγωγι-
κὲς μηχανές*». Συγκεκριμένα ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς
2.178 νόμους πὺν ψηφίσθηκαν στὸ χρονικὸ
αὐτὸ διάστημα, τὴν ἴδια περίοδο ἐκδόθη-
καν καὶ 33.000 Προεδρικὰ Διατάγματα,
Πράξεις καὶ Ἀποφάσεις Πρωθυπουργοῦ,
Ὑπουργῶν καὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου
νομοθετικοῦ περιεχομένου.

3. Εἰδικώτερα σχόλια μὲ βάση αὐτὴν
τὴν ἔρευνα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: α) Ἡ Ἐκτε-
λεστικὴ Ἐξουσία ὑπεκατέστησε στὴν οὐσία,
ἡ κατὰ κυριολεξία «*ἀπερρόφησε*», τὴν Νο-
μοθετικὴ Ἐξουσία. Δηλαδή οὐσιαστικὰ κα-
ταργήθηκε ἡ **διάκριση** τῶν Ἐξουσιῶν, πὺν
ἀποτελεῖ, ὡς γνωστόν, τὸ θεμέλιο τοῦ δη-
μοκρατικοῦ πολιτεύματος.

β) Αὐξάνεται τὰ τελευταῖα ἰδίως χρό-
νια ὁ **ἀριθμὸς** τῶν ἄρθρων καὶ τῶν παρα-
γράφων τῶν νομοθετημάτων, πὺν γεμίζουν

ἀτελείωτες σελίδες. Ἔτσι, ἐνῶ στὴν τριετία
1975-1977 οἱ 666 νόμοι πὺν ψηφίσθηκαν
χρειάστηκαν 1.634 σελίδες, στὴν τριετία
1991-1993 180 νόμοι «*γέμισαν*» 8.853 σε-
λίδες.

Αἰτία τοῦ φαινομένου εἶναι ὅτι στὰ τε-
λευταῖα νομοθετήματα εἶτε διευρύνεται ὁ
ἀριθμὸς τῶν ρυθμιζομένων **θεμάτων**, εἶτε
προστίθενται πολλὲς **τροποποιήσεις** παλαιο-
τέρων νομοθετημάτων. Αὐτὸ, βέβαια, ση-
μαίνει ἡ ὅτι τὰ προγενέστερα νομοθετήμα-
τα εἶχαν καταρτισθῆ πρόχειρα, γιὰτὶ δὲν
νοεῖται προσαρμογὴ τοῦ νόμου σὲ νέες συν-
θῆκες μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα,
ἐκτὸς ἀπὸ ὅλως ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις, ἡ
ὅτι μὲ αὐτὲς τὶς τροποποιήσεις «*καλύπτον-
ται*» διάφορες σκοπιμότητες, ὄχι πάντα
ἀδιάβλητες.

γ) Σὲ πολλὲς περιπτώσεις γίνονται
προσθήκες ἄσχετες πρὸς τὸ ἀντικείμενο τοῦ
βασικοῦ νομοθετήματος, οἱ γνωστὲς «*φω-
τογραφικὲς*» διατάξεις, πὺν ἐξυπηρε-
τοῦν μεμονωμένα ἄτομα, συμφέροντα ὠρι-
σμένων ὁμάδων ἢ, στὴν καλύτερη περίπτω-
ση, συντεχνιακὰ συμφέροντα. Ἡ «*νομμο-
ποίησις*» αὐτῶν τῶν ἐμβόλιμων διατάξεων
γίνεται μὲ τὴν προσθήκη στὸν τίτλο τοῦ βα-
σικοῦ νομοθετήματος τῆς γνωστῆς φράσεως
«*καὶ ἄλλες διατάξεις*».

δ) Τέλος αὐτὴ ἡ πολυνομία ἀποτελεῖ
τὴν **μητέρα τῆς γραφειοκρατίας** μὲ τὰ γνω-
στὰ ἀποτελέσματα. Ὁ πολίτης, μπροστὰ σ'
αὐτὸν τὸν νομοθετικὸ κυκεῶνα, ποτὲ δὲν
μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι γνωρίζει τὴν
«*κείμενη νομοθεσία*» σὲ ἓνα συγκεκριμένο
θέμα. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ ὅτι
πολλὲς φορὲς καὶ οἱ νομικοὶ δὲν γνωρίζουν
τὸν ἀκριβῶς ἐφαρμοστέο νόμο γιὰ κάποιον

θέμα, παρὰ τὶς συνεχεῖς ἐνημερώσεις πού γίνονται μὲ ἐιδικῆς ἐκδόσεις. Οἱ «*εὐνοούμενοι*» βέβαια ἀπὸ χαριστικῆς διατάξεως ἀσφαλῶς ἐνημερώνονται ἔγκαιρα γιὰ τὴν προνομακὴ τους μεταχείριση ἀπὸ τοὺς εἰσηγητῆς τους, γεγονός πού οὐσιαστικά καταργεῖ τὴν εὐνομία καὶ τὴν ἰσοπολιτεία, γιὰ τὶς ὁποῖες γίνεται λόγος στὴν συνέχεια.

I. Η ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΟΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἀπὸ τὶς ἐπισημάνσεις τῆς τόσο ἀξιόλογης αὐτῆς ἔρευνας νέων ἀνθρώπων μὲ ἀνησυχίες καὶ ἐνδιαφέροντα πάνω στοῦ σοβαρὸ πρόβλημα τῆς πολυνομίας, πού δυστυχῶς ἔμεινε ἀναξιοποίητη, προκύπτει σαφῶς ὅτι αὐτὴ ἢ πληθωρικὴ παραγωγή νόμων, πού εὐστοχα χαρακτηρίσθηκε ὡς «*βιομηχανία νόμων*», οὐσιαστικά καταλύει δύο βασικῆς ἀρχῆς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, γνωστῆς ἤδη στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἰσοπολιτείας.

1. Ἡ *εὐνομία*, ὅπως τὴν περιέγραψε ἤδη κατὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα ὁ σοφὸς νομοθέτης καὶ ποιητῆς Σόλων στὴν ὁμώνυμη «*Ἐλεγεία*» του, εἶναι ὁ *σεβασμὸς* πρὸς τοὺς νόμους, ἢ τήρηση τῶν ὁποίων «*ἐξασφαλίζει τὴν ὁμόνοια τῶν πολιτῶν*».

Ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει τὴν εὐνομία ὡς «*πειθαρχίαν νόμων σπουδαίων*». Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης στὰ «*Πολιτικά*» του ὀρίζει σαφέστερα τὸ περιεχόμενό της ὡς ἐξῆς: «*Οὐκ ἔστι δὲ εὐνομία τὸ εὖ κείσθαι τοὺς νόμους, μὴ πείθεσθαι δέ· διὸ μίαν μὲν εὐνομίαν ὑποληπτέον εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις, ἑτέραν δὲ τὸ καλῶς κείσθαι τοὺς νόμους, οἷς ἐμμένουσιν*».

Γιὰ νὰ λειτουργεῖ λοιπὸν σωστὰ ὁ θεσμὸς τῆς «*εὐνομίας*», ἔτσι ὅπως τὸν θεσμοθέτησαν οἱ σοφοὶ τῆς ἀρχαιότητος, καὶ νὰ ἐξασφαλίζεται ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ πειθαρχία σ' αὐτούς, θὰ πρέπει οἱ νόμοι:

α) Νὰ εἶναι «*σπουδαῖοι*» καὶ νὰ «*κείνται καλῶς*». Τοῦτο σημαίνει ὅτι κάθε νομοθετικὴ ρύθμιση πρέπει νὰ εἶναι προῖον με-

λέτης καὶ δίκαιης ἀντιμετωπίσεως τοῦ ρυθμιζομένου θέματος.

β) Νὰ ἐμπνεύουν τὴν «*ἐμμόνη*» σ' αὐτούς. Αὐτὸ βέβαια προϋποθέτει καὶ μία σταθερότητα καὶ ὄχι συνεχῆ τροποποίησή τους χωρὶς σοβαρὴ αἰτία.

Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι τὸ πολὺπλοκο τῶν συγχρόνων ἐννόμων σχέσεων μεταξὺ τῶν πολιτῶν μίας κοινωνίας καὶ τὸ συνεχῶς διευρυνόμενο φάσμα τους ἐπιβάλλει τὴν συνεχῆ προσαρμογὴ τοῦ νομοθετουμένου δικαίου δὲν καταργεῖ αὐτὴν τὴν προϋπόθεση. Ἀπλῶς καθιστᾷ περισσότερο ἀναγκαία τὴν σοβαρότητα μὲ τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ τὸ ὅλο θέμα, ὥστε ἢ μὲν παλαιότερη νομοθεσία νὰ μὴ «*γρονθοκοπεῖται*» μὲ τὶς νεώτερες διατάξεις, ἀλλὰ νὰ ἐντάσσεται ἀρμονικά, τροποποιούμενη ὅπου χρειάζεται, καὶ νὰ κωδικοποιεῖται σ' αὐτές, ἢ δὲ νεώτερη νομοθεσία νὰ πραγματοποιεῖται ὄχι μὲ τὶς ἐκάστοτε κυβερνητικῆς ἢ κομματικῆς σκοπιμότητες, ἀλλὰ μὲ μία πραγματικὰ «*σπουδαία*» γνώση τοῦ ρυθμιζομένου θέματος καὶ μὲ μία σοβαρὴ προοπτικὴ γιὰ τὴν ἐξέλιξη καὶ τὶς μελλοντικῆς πτυχῆς του.

Θὰ μπορούσαμε ἐδῶ νὰ ἀναφέρουμε τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀστικοῦ μας Κώδικα, ἐνὸς νομοθετήματος πραγματικὰ σπουδαίου, πού ἐκπονήθηκε ἀπὸ τὸν Γεώργιο Μπαλῆ καὶ πού ἀπὸ τὸ 1946 ἰσχύει μέχρι σήμερα μὲ λίγες, ἂν ληφθῆ ὑπόψη ὁ ὄγκος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ρυθμιζομένων θεμάτων, οὐσιαστικῆς τροποποιήσεις.

2. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ἰσοπολιτείας*, ὅπως τὴν θεσμοθέτησε στὴν Ἀθηναϊκὴ Πολιτεία ὁ Σόλων καὶ υἱοθετήθηκε στὴν ἐποχὴ μας ἀπὸ ὅλα τὰ Συντάγματα, ἐκφράζεται μὲ τὴν *ἰσότητα* τῶν πολιτῶν ἀπέναντι στοῦ Νόμο, ὁ ὁποῖος πρέπει ἀφ' ἐνὸς νὰ προβλέπει μὲ τὶς διατάξεις του ἰσότητα δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων γιὰ ὅλους τοὺς πολῖτες, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἔχει ἰσότημην ἐφαρμογὴ σ' αὐτούς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ τους κατάστασιν, τὴν ἰθαγένεια καὶ τὴν θρησκεία τους.

Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ θέτει φραγμὸ στὴν Νομο-

θετική, την Έκτελεστική και την Δικαστική Έξουσία, επιβάλλοντάς τους την υποχρέωση της όρθης νομοθέτησης και της πιστής εφαρμογής του νόμου.

Έξασφαλίζει σε όλους τους πολίτες που τελούν υπό τις αυτές συνθήκες **ιση μεταχείριση**, και συγκεκριμένα ίση προστασία του νόμου, ισότητα κατά την άπονομή της δικαιοσύνης και ισότητα στην αντιμετώπισή τους από το Κράτος. Έξασφαλίζει π.χ. φορολογική ισότητα, στην υποχρέωση δηλαδή συνεισφοράς όλων των πολιτών στα δημόσια βάρη, που ειδικότερα περικλείει την αρχή της **καθολικότητας** (ή αρχή του «πανδήμου») του φόρου, της οποίας απόρροια είναι η απαγόρευση θεσπίσεως **προνομίων** υπέρ ωρισμένων προσώπων και φορολογικών **άπαλλαγών** που δεν δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, και την αρχή της **συμμετοχής** στα δημόσια βάρη **ανάλογα** προς την **φοροδοτική ικανότητα** του κάθε πολίτη.

Οι δύο αρχές της νομικής και της φορολογικής ισότητας είναι συνταγματικά κατοχυρωμένες σε όλες τις δημοκρατικές χώρες και φυσικά και από τα ελληνικά Συντάγματα. Κάθε παραβίασή τους αποτελεί πλήγμα κατά του δημοκρατικού πολιτεύματος μιάς χώρας.

II. ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

1. Από καθαρά νομική άποψη, έφ' όσον ο Νόμος είναι η έκφραση της πολιτειακής βουλήσεως με αναγκαστούς κανόνες δικαίου που ρυθμίζουν τις σχέσεις των πολιτών προς το κράτος και μεταξύ τους, θα έπρεπε να ταυτίζονται ή τουλάχιστον να μη είναι αντίθετες οι έννοιες «**Νόμος**» και «**Δίκαιο**», αφού οι νόμοι αποτελούν «**θετεμένο δίκαιο**».

Όμως, με το καθεστώς αυτό της πολυνομίας και με τις «**μεθοδεύσεις**» που λειτουργεί η Νομοθετική Έξουσία στην χώρα μας, ιδίως κατά την τελευταία 20ετία, μπορούμε να ταυτίζουμε όλους αυτούς τους

Νόμους και τις άλλες Πράξεις και Αποφάσεις της Έκτελεστικής Έξουσίας νομοθετικού περιεχομένου με το Δίκαιο και την Δικαιοσύνη;

Πριν από 45 χρόνια, προφητικά θα λέγαμε, ο καθηγητής της Νομικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Άλέξανδρος Τσιριντάνης, σε άρθρο του με τίτλο «**Παῦλος και Νόμος**»* είχε γράψει:

«...ή κοινωνία έχει πάντοτε την πείνα και την δίψα της δικαιοσύνης. Και αυτή η πείνα και η δίψα δεν κορέννεται με τους νόμους, οι όποιοι γεμίζουν τους τόμους της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως. Κορέννεται με την δικαιοσύνην ως πραγματικόν κοινωνικόν γεγονός. Η κοινωνία δεν έχει ανάγκην νόμων: δικαιοσύνης έχει ανάγκην».

Και το ερώτημα που αϊθόρημα γεννᾶται από αυτήν την ρηξικέλευθη και εκ πρώτης όψεως αντιφατική άποψη για την «**μη αναγκαιότητα**» των νόμων, σε αντίθεση με την αναγκαιότητα της δικαιοσύνης, είναι: Όλοι αυτοί οι νόμοι που γεμίζουν την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ικανοποιούν το περι δικαίου αϊσθημα και εγγίζουν αυτό που στην Νομική Έπιστήμη χαρακτηρίζεται ως «**φυσικό Δίκαιο**» και στην χριστιανική γλώσσα -κατά τον Παῦλο- ταυτίζεται με τον νόμο, τον «**γραπτόν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν**»;

Δυστυχῶς ή σημερινή ελληνική πραγματικότητα βοᾷ ὅτι και ὅμως ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα: Νόμους ἔχουμε και ἔχουμε πολλούς. Ἡ δικαιοσύνη ὅμως δὲν ἐκπροσωπεῖται και δὲν ἐνσωματώνεται πάντοτε σ' αὐτούς.

Τὸ φαινόμενο αὐτὸ με νομική ὀρολογία ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενο **νόμιμο ἄδικο**, δηλαδή την θεσμοθέτηση, με τὸ κῦρος της Νομοθετικῆς Έξουσίας, κανόνων οἱ ὅποιοι

* Δημοσιευμένο στο περιοδικό «Ακτίνες», τεῦχος 122 Δεκεμβρίου 1951, με ἀφορμὴ τὸν ἑορτασμό τῶν 1900 ἐτῶν ἀπὸ ἑνα γεγονὸς σημαντικὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸ Πολιτισμὸ, τὴν ἔλευση τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν δημηγορία του στὸν Ἀρειο Πάγο.

προκαλούν κοινωνική αδικία, αφού καταλύουν και την εὐνομία, τὸ «καλῶς κείσθαι τοὺς νόμους», και τὴν ἰσοπολιτεία, τὴν ἰσότητα δικαιωμάτων και ὑποχρεώσεων ὄλων τῶν πολιτῶν.

Ἐνα κλασσικὸ παράδειγμα ἀπὸ τὸ παρελθὸν «νομίμου ἀδίκου» ἀποτελεῖ ὁ, γνωστὸς ὡς «νόμος Σβάλου», νόμος 18 τοῦ 1944 «περὶ νομισματικῆς διαρρυθμίσεως», ποὺ εἶχε ὡς συνέπεια τὴν οὐσιαστικὴ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς ὀφειλὲς τοὺς μετὰ τὴν γερμανικὴ κατοχὴ ὄλων ἐκείνων ποὺ ἀπὸ κάποια νόμιμη αἰτία ὤφειλαν χρήματα. Πολλοὶ εὐεργετήθηκαν ἀπὸ τὸν νόμο αὐτόν, γιατί ἐξώφλησαν μὲ μηδαμινὰ ποσὰ δάνειά τοὺς ἀπὸ τράπεζες ἢ τὸ Δημόσιο. Ἄλλὰ και πολλοὶ καταστράφηκαν γιατί ἐξανεμίσθησαν οἱ πρὸς αὐτοὺς ὀφειλὲς και οἱ καταθέσεις τοὺς.

Τραγικὰ ἦταν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς κακῆς ἀπομίμησης τῆς Σολῶνειας Σεισάχθειας κυρίως γιὰ τοὺς μικροκαταθέτες ἀλλὰ και γιὰ τοὺς ἐκποιήσαντες ἀκίνητες περιουσίες σὲ κατοχικὸ νόμισμα γιὰ νὰ ἐπιβιώσουν. Γιὰ νὰ κατευασθῆ ὁ κοινωνικὸς σάλος ποὺ εἶχε προκληθῆ χρειάσθηκε νέα νομοθετικὴ ρύθμιση μὲ τὸν νόμο 1323/1949 ποὺ ἔδωσε τὸ δικαίωμα τῆς ἀκυρώσεως αὐτῶν τῶν «κατοχικῶν» ἀγοραπωλησιῶν.

Μία παρόμοια «σεισάχθεια» θεσμοθετήθηκε και στὴν περίοδο τοῦ καθεστώτος τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, μὲ τὴν ὁποία χαρίσθηκαν χρεὴ στοὺς ἀγρότες ὕψους περίπου 7 δισεκατομμυρίων δραχμῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιβαρυνθῆ ὑπέρμετρα ὁ τότε κρατικὸς προϋπολογισμὸς και νὰ «εὐεργετηθοῦν» ὄλοι οἱ ἀσυνεπεῖς ὀφειλέτες πρὸς τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ἐνῶ «μέμφονταν ἑαυτοὺς» ὅσοι εἶχαν τὴν εὐσυνειδησία νὰ ἐξοφλοῦν μὲ συνέπεια τὰ χρεὴ τοὺς.

Ὅμως οἱ νομοθετικὲς ἐκτροπὲς στο παρελθὸν ἦταν σπάνιες και εἶχαν τὴν ἐξηγησὴ τοὺς στὰ μεγάλα προβλήματα ποὺ δημιούργησαν οἱ ἀνώμαλες καταστάσεις. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐκτροπὲς ἦταν και «ιάσιμες», ἀφοῦ, ὅταν διαγνώσθηκαν οἱ δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τοὺς στὴν κοινωνικὴ

ζωὴ και ὁ τραυματισμὸς τοῦ κοινού περὶ δικαίου αἰσθήματος, θεραπεύτηκαν νομοθετικά.

Τὸ νοσηρὸ ὅμως φαινόμενο τοῦ «νομίμου ἀδίκου» στὰ τελευταῖα 20 χρόνια δυστυχῶς ἔπαψε νὰ ἀποτελεῖ ἐξαιρεση. Ἡ θεσμοθέτησή του ἐπισημοποιήθηκε, ἀφοῦ πραγματώνεται ἀπὸ τὴ Νομοθετικὴ Ἐξουσία, και εἶναι δυσδιάγνωστο γιατί καλύπτεται μέσα στο πλῆθος τῶν νομοθετημάτων.

Μὲ τὸ «ἔργον» αὐτὸ ἀσχολήθηκαν ὄλες οἱ Κυβερνήσεις, ἀνεξάρτητα ἀπὸ πολιτικὲς ἀποχρώσεις. Τὸ φαινόμενο δηλαδὴ εἶναι ἐγγενὲς μὲ τὴν ἑλληνικὴ νοοτροπία τοῦ «ρουσφετιοῦ», τὸ ὁποῖο, χωρὶς νὰ καταργηθῆ μὲ τὴν παλαιὰ του μορφή τοῦ μικρορουσφετιοῦ, διογκώθηκε και νομιμοποιήθηκε μὲ τὴν θεσμοθέτησή του. Τοῦτο βέβαια ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐπιπτώσεις του στο κοινωνικὸ σύνολο, δημιούργησε και δυσλειτουργία τοῦ ἴδιου τοῦ κρατικῶν μηχανισμοῦ.

2. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄρθρο μποροῦμε νὰ πάρουμε μόνον μία πολὺ μικρὴ γεῦση τῶν συνεπειῶν ἀπὸ τὴν ἀντιφατικὴτητα τῶν νόμων και τὶς προσωπικὲς διατάξεις τοὺς. Θὰ ἀναφερθοῦν λοιπὸν μερικοὶ ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ, χωρὶς ἀξιολογικὴ ἢ ἄλλη ἐπιλογή:

Ὁ Ν. 1337/1983 εἶναι ἓνα νομοθέτημα γιὰ τὴν ἐπέκταση τῶν πολεοδομικῶν σχεδίων και τὴν οἰκιστικὴ ἀνάπτυξη. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔχει τὸ ἄρθρο 15 τοῦ νόμου, ποὺ προβλέπει γιὰ τὶς ἀυθαίρετες κατασκευὲς στοὺς κοινόχρηστους χώρους, στὶς ζῶνες ἀσφαλείας ὁδῶν, στὸν αἰγιαλὸ, στὰ δημόσια κτήματα και στὶς δασικὲς και ἀναδασωτέες ἐκτάσεις, και τὶς χαρακτηρίζει ὄλες κατεδαφιστέες.

Ὁ Ν. 1577/1985 εἶναι ἓνα νομοθέτημα ἄρτιο ἀπὸ οὐσιαστικὴ και νομοτεχνικὴ ἄποψη. Πρόκειται γιὰ τὸν Γενικὸ Οἰκοδομικὸ Κανονισμὸ (Γ.Ο.Κ.).

Στὸ ἄρθρο 22 παράγρ. 3 τοῦ Γ.Ο.Κ. προβλέπεται ἐιδικὴ διαδικασία νομιμοποίησης τῶν ἀυθαίρετων κτισμάτων, ἢ ὁποῖα οὐσιαστικὰ ὄχι ἀπλῶς ἀποδυναμώνει, ἀλλὰ

κυριολεκτικά εξουδετερώνει την διάταξη του άρθρου 15 του προαναφερθέντος νόμου 1337/1983 που προβλέπει την κατεδάφιση των αυθαιρέτων.

Έτσι εξηγείται, με την συνδρομή και της αδράνειας της πολιτείας να προχωρήσει σε μία σωστή οικιστική πολιτική με μελετημένη επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, ή εύκολια με την όποια οι Έλληνες προβαίνουν σε αυθαιρέτες κατασκευές, ιδίως σε προεκλογικές περιόδους, αφού όλοι ελπίζουν ή μάλλον είναι βέβαιοι ότι το «*αυθαιρέτο*» τους θα νομιμοποιηθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων εἴτε με την παραπάνω διαδικασία, εἴτε με ἄλλες νομοθετικές ρυθμίσεις. Ἀποτελεσμα: Ἡ οἰκοδομική ἀναρχία καὶ ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος.

Ἐπίσης βασική διάταξη τοῦ Γ.Ο.Κ. ἀποτελεῖ τὸ ἄρθρο 9, στήν παράγραφο 7 τοῦ ὁποίου καθορίζονται οἱ «*ὄροι δομῆσεως*» (ποσοστὸ καλύψεως οἰκοπέδου, ἐπιτρεπόμενο ὕψος κ.λ.π.). Ἡ διάταξη αὐτὴ σὲ πολλές περιπτώσεις καταστρατηγεῖται «*νόμιμα*» με Προεδρικά Διατάγματα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν τὴν «*μεταφορὰ τοῦ συντελεστῆ δόμησης*» γιὰ συγκεκριμένα οἰκόπεδα, πού κατὰ κανόνα βέβαια ἀνήκουν σὲ ἐπώνυμους ἰδιοκτῆτες ἢ ἐπιχειρηματίες, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τὴν ἀπαιτούμενη γι' αὐτὸ ἐπιρροή.

Ὁ Ν. 2065/1992 εἶναι ἓνα βασικώτατο νομοθέτημα πού ἀναμορφώνει τὴν ἀμεση φορολογία Φυσικῶν καὶ Νομικῶν Προσώπων, ἢ ὁποῖα ρυθμιζόταν ἀπὸ τοὺς ἀναχρονιστικοὺς πλέον νόμους 3323/55 καὶ 3843/1958.

Ἀξιοσημείωτες νέες διατάξεις αὐτοῦ τοῦ νόμου εἶναι οἱ διατάξεις περὶ **φοροδιαφυγῆς** καὶ περὶ ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ ἐξυγίανσης τῆς κεφαλαιαγορᾶς.

Στὸ ἄρθρο 51 τοῦ νόμου περιλαμβάνεται μία κατ' ἀρχὴν σωστὴ διάταξη γιὰ τὴν πάταξη τῆς φοροδιαφυγῆς, προβλέπουσα **ἀμοιβή** γιὰ τοὺς φορολογικοὺς ἐλεγκτές, ὅταν διαπιστώνουν τὸ ἀδίκημα. Δημιουργεῖ ὅμως ἀπορία τὸ γεγονός ὅτι με τὴν διάταξη αὐτὴ ἢ ἀμοιβὴ προβλέπεται μόνο «*σέ*

περίπτωση διαφορᾶς φόρου ἄνω τῶν 50.000.000». Δηλαδή ἂν ἡ διαφορὰ φόρου δὲν φθάνει σ' αὐτὸ τὸ ποσόν, ὁ ὑπάλληλος δὲν πρέπει νὰ ἀμείβεται.

Μήπως ἡ διάταξη αὐτὴ εἶναι ἀντιφατικὴ πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενο ἀπὸ τὸν ἴδιο νόμο στόχο; Μήπως γιὰ τὰ μικρότερα ποσὰ εὐνοοῦνται συνθήκες συναλλαγῆς φοροδιαφεύγοντος καὶ ὑπαλλήλου; Καὶ ἀκόμη μήπως, στήν περίπτωση «*μὴ ἐνδοτικότητας*» τοῦ ὑπαλλήλου, οἱ καταγγελίες γιὰ ἐπώνυμους φοροφυγάδες εἶναι πάντοτε ἀνώτερες αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ, ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὲς ἀνταποκρίνονται στήν πραγματικότητα, με μοναδικὴ ἐπιδίωξη τὴν εἰσπραξὴ τῆς ἀμοιβῆς καὶ με συνέπεια νὰ ὑπάρχουν δικαιολογημένες διαμαρτυρίες τῶν φορολογουμένων γιὰ ἀδίκη μεταχείρισή τους;

3. Θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ ἀναφέρουμε καὶ κάποιες ἀπὸ τὶς «*ἐμβόλιμες*» διατάξεις πού παρεισέφεραν κατὰ καιροὺς σὲ ἄσχετα πρὸς αὐτὲς νομοθετήματα ὡς «*λοιπές διατάξεις*», με συνέπεια ἀφ' ἑνὸς νὰ μεγαλώνουν τὸ χάος πού ἐπικρατεῖ λόγω τῆς πολυνομίας στήν κείμενη νομοθεσία μας, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μειώνουν τὸ κύρος τῶν νομοθετημάτων ἢ τῶν ὑπὸ τῶν διατάξεων τούτων ρυθμιζόμενων θεμάτων. Π.χ.

Στὸν νόμο 2121/1993 «*περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας*», τὸ ἄρθρο 73 καθορίζει τὶς ΠΑΕ πού μετέχουν στὸ Πρωτάθλημα ποδοσφαίρου!

Στὸ ἄρθρο 12 τοῦ νόμου 1851/1988, Κώδικα βασικῶν κανόνων γιὰ τὴν μεταχείριση τῶν κρατουμένων στὶς φυλακές, προστέθηκε μία φράση τῆς ὁποίας τὸ νόημα κανεὶς τότε δὲν ὑποπτεύθηκε: μετὰ τὴν λέξη «*ὑπαλλήλους*», πού ἀφοροῦσε τοὺς ἀπολυθέντες ὑπαλλήλους κατὰ τὴν 7ετία 1967-1974, προστέθηκαν οἱ λέξεις «*καὶ ὄργανα διοικήσεως*», με βάση τὶς ὁποῖες ἄσκησαν τὸ δικαίωμά τους προσφυγῆς στὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας οἱ Ἀρχιερεῖς πού κηρύχθηκαν ἐκπτώτοι τὸ ἔτος 1973. Ἐνα τόσο σοβαρὸ θέμα εἶχε αὐτὴν τὴ νομοθετικὴ «*ρύθμιση*», πού προκάλεσε τόσο σάλο καὶ

ἄσχημα σχόλια σὲ βάρος Ἱεραρχῶν, οἱ ὅποιοι σὰν Ἕλληνες πολῖτες θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν κάθε δικαίωμα προσφυγῆς στοῦ ἀνώτατο Διοικητικὸ Δικαστήριον, ἀφοῦ πίστευαν ὅτι ἀδικήθηκαν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ λύση ποὺ ἐπελέγη ἀπὸ τὴν Διοικοῦσα Ἐκκλησία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ὅτι ἔδιδε μία διέξοδο στοῦ πρόβλημα ποὺ προέκυψε, νομοθετήθηκε κατὰ τρόπο ποὺ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς τουλάχιστον μὴ σοβαρός: Στὸ ἄρθρο 12, ποὺ προστέθηκε στὸν νόμο 1951/1991, ὁ ὅποιος καθιερώνει τὸν θεσμὸ τοῦ ἑθελοντῆ πυροσβέστη, περιελήφθη ἡ ἴδρυση *«κατ' ἄκραν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προσωρινῶν καὶ προσωποπαγῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων»!*

Φαινόμενα, ὅπως αὐτὰ ποὺ ἀναφέρθηκαν, προκαλοῦν ἄλλοτε ἀγανάκτηση καὶ ἄλλοτε ἀπορία ἢ θυμηδία, ποὺ πάντως δὲν συνάδει μὲ τὸ κῦρος τῆς Νομοθετικῆς Ἐξουσίας.

Καί, ἐν τέλει, τὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται εἶναι: Πῶς μπορεῖ νὰ θεραπευθῆ αὐτὴ ἡ κατάσταση;

Ἐπιδίωξη τοῦ ἁρθροῦ αὐτοῦ δὲν ἦταν οὔτε νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ θέμα, οὔτε, πολὺ περισσότερο, νὰ προτείνει πρόχειρες λύσεις σὲ ἓνα τόσο σοβαρὸ πρόβλημα. Αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσει μέλημα τῶν ἀρμοδίων φορέων τῆς ἐξουσίας. Ἐδῶ θὰ μπορούσαν μόνον νὰ ἀναφερθοῦν μερικὲς σκέψεις, ποὺ ἀποτελοῦν αἰτήματα κάθε Ἕλληνα πολίτη:

α) Εἶναι ἀνάγκη κατ' ἀρχὴν, νὰ ἀναγνωρισθῆ ἀρμοδίως ἡ ὑπαρξη τοῦ προβλήματος, νὰ διαπιστωθοῦν οἱ συνέπειές του

καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἡ σοβαρὴ ἐνασχόληση μὲ τὴν ἀντιμετώπισή του.

β) Τὸ Νομοθετικὸ Σῶμα νὰ παύσῃ νὰ νομοθετῆ κατὰ τὶς ἐπιταγὰς τοῦ ἐκάστοτε κυβερνῶντος κόμματος καὶ νὰ ἀσκεῖ μὲ ἐπιστημοσύνη, σοβαρότητα καὶ εὐσυνειδησία τὸ νομοθετικὸ του ἔργο.

Φυσικά, αὐτὸ δὲν θὰ εἶναι πολὺ εὐκόλο, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν *«παράδοση»* τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ὅμως κάθε μέλος τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος θὰ πρέπει κάποτε νὰ ἀναλάβῃ τὶς εὐθῦνες τοῦ **Νομοθέτη**, ποὺ μὲ τὸ ἔργο του θὰ διασφαλίζει τὴν εὐνομία καὶ τὴν ἰσοπολιτεία στὴν σύγχρονη ἑλληνικὴ κοινωνία.

γ) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία νὰ περιορίσῃ τὸ νομοθετικὸ της ἔργο, σεβόμενη τὴν **διάκριση** τῶν ἐξουσιῶν ποὺ καθιερώνει τὸ Σύνταγμα, καὶ

δ) Νὰ ἐπιχειρηθῆ μία μεγάλη σὲ ἔκταση καὶ βάθος **ἐκκαθάριση** τῶν νομοθετημάτων καὶ **κωδικοποίηση** ὅλων ἐκείνων τῶν διατάξεων ποὺ πρέπει νὰ ἰσχύσουν κατὰ κλάδο σὲ ὅλους τοὺς τομείς τοῦ Δικαίου, γιὰ νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὸ χάος ποὺ ὑπάρχει σήμερα στὴν νομοθεσίαν μας.

Τοῦτο θὰ ἀποτελοῦσε ἓνα ἔργο πραγματικά μεγάλο, καὶ δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Ἱστορία θὰ τὸ ἀνέφερε κατὰ τρόπο ἀνάλογο πρὸς τὸ μνημειῶδες ἔργο κωδικοποίησης τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ στοῦ Βυζάντιο.

ΔΗΜ. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

Ἐπίτ. Δικηγόρος
Δρ. Νομικῆς τοῦ
Παν/μίου Μονάχου

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (Δ.Α) ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ (Δ')

Γ'

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ Δ.Α.

Με την «*Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ Πολίτη*» τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ 1789, παίρνουν γιὰ πρώτη φορὰ συγκεκριμένη μορφή οἱ σύγχρονες ἀντιλήψεις γιὰ τὰ Δ.Α., οἱ ὁποῖες ἀρχίζουν νὰ διαμορφώνονται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰώνα στὴν Εὐρώπη μὲ τὸν Διαφωτισμό.

Μέχρι τότε, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς τὰ τοπικὰ καὶ περιορισμένης ἐμβέλειας καταστατικὰ κείμενα τοῦ ἀγγλικοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ Συντάγματος τῶν Η.Π.Α., δὲν μπορεῖ νὰ γίνει λόγος περὶ Δ.Α. καὶ πολὺ περισσότερο περὶ προστασίας τους.

Οἱ ἄνθρωποι ὑπάγονται στὴν ἀπεριόριστη ἐξουσία τῶν ἐκάστοτε ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων τους, στὰ φιλόθροπα αἰσθήματα τῶν ὁποίων καὶ μόνον μποροῦν νὰ υπολογίζονται.

Στὸ διάστημα αὐτό, ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 2ου μ.Χ. αἰώνα καὶ μετὰ, ἀναπτύσσεται στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν περιοχή τῆς Μέσης Ἀνατολῆς τὴν πολιτιστικὴν ἐπιρροὴν καὶ δραστηριότητα ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἠθικὴν του διδασκαλίαν καὶ μὲ τὴν φιλανθρωπικὴν καὶ ἀγωνιστικὴν δράσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Πατέρων τῆς, προσπαθεῖ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν τῶν στρωμάτων ἐκείνων τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ὑποφέρουν περισσότερο ἀπὸ τὴν καταπίεσιν καὶ τὴν ἀναλγησίαν τῶν ἰσχυρῶν, ὅπως εἶναι οἱ γυναῖκες, οἱ φτωχοὶ, οἱ δούλοι, οἱ ἠλικιωμένοι, οἱ ἄρρωστοι κ.λ.π., φωτίζοντας τὶς συνειδήσεις αὐτῶν ποὺ διαθέτουν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν πλοῦτον, ἀντιπασσόμενος πολλὰς φορὰς στὴν

παντοδυναμίαν τους καὶ δημιουργώντας ἕνα ἐκτεταμένο δίκτυον φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων γιὰ τὴν περίθαλψιν τῶν πασχόντων^{33,34,35}.

Ὁ Χριστιανισμὸς ὡς θρησκεία ποὺ ἐπιδιώκει νὰ φέρῃ τοὺς ἀνθρώπους σὲ ζωντανὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Θεὸν καὶ μέσω αὐτῆς νὰ ἀναπλάσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν, δὲν συνδέει τὶς διδασχὰς του μὲ ὀρισμένες νομικοπολιτικὰς διαδικασίας καὶ ἐνέργειες, ἀλλὰ μὲ τὴν ἠθικὴν του διδασκαλίαν ἐπενεργεῖ στὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων ἢ τὶς κινήσει στὴν λήψιν ὅλων ἐκείνων τῶν μέτρων ποὺ ἐκείνοι, μὲ τὶς φωτισμένες συνειδήσεις τους, κρίνουν κατάλληλα γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν μιᾶς κοινωνίας ἀντάξιας τοῦ ἀνθρώπου.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ στὸ συγκεκριμένο θέμα τῶν Δ.Α., ἡ συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπῆλθε, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς εὐρύτερης ἐπιδράσεώς του στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῶν χριστιανικῶν λαῶν, στὸ ἔδαφος τῶν ὁποίων ρίζωσαν καὶ βλάστησαν ἀργότερα οἱ σπόροι ποὺ ὀδήγησαν τελικὰ στὴν ἀναγνώρισιν καὶ προστασίαν τῶν Δ.Α.

Τὰ θεμελιώδη Δ.Α. ποὺ σήμερον διακηρύσσονται καὶ κατοχυρώνονται καὶ ποὺ δίκαια θεωροῦνται ὡς μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες κατακτήσεις τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ, εἶναι προῖον μακρῶν πολιτιστικῶν διεργασιῶν μέσα στὸ κοινωνικὸ σῶμα τῶν χριστιανικῶν λαῶν.

33. Ν. Μπουγάτσου: Κοινωνικὴ διδασκαλίαν Ἑλλήνων Πατέρων. Εἰσαγωγή σελ. 1 ἐπ.

34. Μιχ. Στασινοπούλου. Μορφές ἀπὸ τὸν 4ο αἰώνα μ.Χ. σελ. 117-118.

35. Χ. Φραγκίστα, βλ. παραπάνω

νικῶν λαῶν τις ὅποιες προώθησε καὶ ἐνεργοποίησε κατὰ κύριο λόγο ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὴν ἀνακαινιστικὴ διδασκαλία του καὶ τὸν πλοῦτο τῶν μεγάλων ἠθικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ιδεῶν καὶ ἀξιῶν του.

Ποιὲς εἶναι οἱ ιδέες καὶ ἀξίες ποὺ ἔχουν συμβάλλει στὴ σύγχρονη διαμόρφωση τῶν Δ.Α., θὰ δοῦμε ἀμέσως παρακάτω:

1. Ἡ ἀγάπη

Ὁ Χριστιανισμὸς στὴ θέση τῆς γνώσεως ποὺ ἔχει τὴν πρώτη θέση στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ κόσμο καὶ στὴν ἀξιολογικὴ κλίμακα τοῦ οὐμανιστικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, θέτει «**τὸ πρωτεῖον τῆς ἀγάπης**» καὶ αὐτὸ γιατί, κατὰ τὸν Ἄπ. Παῦλο, «**Ἡ γνώσις φησι, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ**» (Α΄ Κορ. 8, 1).

Τὸ 13ο κεφάλαιο τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, στὸ ὅποιο ὁ Ἄπ. Παῦλος συνθέτει τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης καὶ προσδιορίζει τὸ πολυδιάστατο νοηματικὸ της περιεχόμενο, ἀποτελεῖ ἓνα μοναδικῆς ἀξίας γιὰ τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητας κείμενο ποὺ αὐτὸ καὶ μόνο θὰ ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ἀναδείξει τὸν Χριστιανισμὸ ὡς τὴν θρησκεία μὲ τὸ ὑψηλότερο ἠθικὸ περιεχόμενο.

Ἀντὶ ἄλλης ἀναφορᾶς στὴν ἔννοια τῆς ἀγάπης ἢ ὅποια μὲ τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ παύει πλέον νὰ ἀποτελεῖ μία ἀόριστη ἔννοια καὶ ἀποκτᾶ συγκεκριμένο καὶ σαφὴ περιεχόμενο, ἀξίζει νὰ παρατεθεῖ αὐτούσιο τὸ σχετικὸ κείμενο:

«**Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθίστανειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυ-**

σιούται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

»**Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται».**

Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἔχει τρεῖς διαστάσεις. Περιλαμβάνει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, «**τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον**» κατὰ τὸν Χρυσόστομο, ἀποδίδεται ἐπιγραμματικὰ στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο: «**Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον**» (Ἰωάν. γ' 16).

Ἡ ἀγάπη αὐτὴ «**ὑπερβαίνουσα πάντα νοῦν**», ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένη τῶν κοσμοσωτήριων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀποτελοῦν, ὅπως ἀναφέρθηκε παραπάνω, τὶς τρεῖς θεολογικῆς βάσεις τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀποτελεῖ ἀντικείμενο τῶν δύο μεγάλων ἐντολῶν τῆς Π. Διαθήκης, τὶς ὅποιες ὑποδεικνύει ὁ Χριστὸς στὸν νομικὸ Φαρισαῖο ποὺ τοῦ ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα «**πειράζων αὐτόν**», «**ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ Νόμῳ;**» «**Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται**» (Ματθ. κβ', 35-40).

Προηγεῖται ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἔπεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Οἱ δύο αὐτὲς ἐντολὲς εἶναι ἀναπόσπαστες καὶ ἀλ-

ηλθένδετες. Χωρίς την αγάπη προς τὸν Θεὸ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει αγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει αγάπη πρὸς τὸν Θεό.

Χωρὶς ὅμως αγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πάσης φύσεως δικαιωμάτων του.

Ἄς προσέξωμε τὸ κείμενο τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πού ἀκολουθεῖ γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ μεγαλεῖο τοῦ γνήσιου ἀνθρωπισμοῦ πού ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ αγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο:

«Οὐ καταφρονῶ ἄνθρωπον· κἂν εἰς ἧ, ἄνθρωπος ἐστί, τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶν· κἂν δούλος ἧ, οὐκ ἐστί μοι εὐκαταφρόνητος· οὐ γὰρ ἀξίωμα ζητῶ ἀλλὰ ἀρετὴν· οὐ δεσποτείαν, οὐ δουλείαν, ἀλλὰ ψυχὴν· κἂν εἰς ἧ, ἄνθρωπος ἐστί, δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαίνει καὶ σελήνη τρέχει καὶ ἄηρ ἐξεχύθη καὶ πηγαὶ θρούουσι καὶ θάλασσα ἠπλώθη καὶ προφήται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη καὶ τί δεῖ πάντα λέγειν; Δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης μου ἐσφάγη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου, καὶ γὰρ καταφρονῆσαι ἔχω; Καὶ ποίαν ἔχω συγγνώμην;» (Εἰς πτωχὸν Λάζαρον, λόγος ΣΤ. 2, ΕΠΕ 25, 582 ΜΓ 48, 1029).

Ὁ σύμνηστικὸς ἀνθρωπισμὸς πού ἀγνοεῖ τὴν αγάπην αὐτὴ εἶναι ἕνας ἐπίπλαστος, ἐπιφανειακὸς ἀνθρωπισμὸς, πού δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει πηγὴ ζωῆς καὶ δυνάμεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

2. Ἡ δικαιοσύνη

Εἶναι ἡ ἀξία πού ἐξαιρεται, μετὰ τὴν αγάπη, ὅσο καμιὰ ἄλλη σὰ Εὐαγγέλια. Θὰ μπορούσε νὰ λεχθεῖ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῆς αγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Χριστὸς εἶναι **«ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»**. Μακαρίζει τοὺς **«πεινῶντες καὶ δι-**

ψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται» (Μαθ. ε' 6).

Κατηγορεῖ τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους ὅτι **«...ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν (σημ. τὴ δίκαιη κρίση) καὶ τὸν ἔλεον (σημ. τὴν εὐσπλαχνίαν) καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι»** (Μαθ. κγ' 23), γι' αὐτὸ καὶ προειδοποιεῖ αὐτοὺς πού παρακολουθοῦν τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὀμιλίαν Του, ὅτι **«ἐὰν μὴ περισσέυση ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»** (Μαθ. ε' 20).

Καὶ τέλος θέτει **«τὸ πρωτεῖον τῆς θεϊκῆς δικαιοσύνης»** ὡς προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ὁ ἄνθρωπος στὴ ζωὴ του: **«Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»** (Μαθ. στ' 33).

Γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ πιὸ προσφιλεῖς του ἔννοια πού βασικὰ σημαίνει τὴν δικαίωση καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μὲ τὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Ἡ δικαιοσύνη ὅμως, ὡς ιδιότητα τοῦ Θεοῦ, δὲν παύει νὰ ἔχει, ὄχι μόνο σωτηριολογικὴ, ἀλλὰ καὶ γενικότερη ἀνθρωπιστικὴ διάσταση, ἡ ὁποία προσεγγίζει τὴν ἔννοια τῆς ἀνθρώπινης δικαιοσύνης.

Ὁ Παῦλος προτρέπει τοὺς Ἐφεσίους **«νὰ ἐνδυσθῶν τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης»** (στ', 14), τοὺς Φιλιππησίους νὰ εἶναι **«πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης»** (α', 11), τὸν Τιμόθεο **«νὰ διώκει τὴν δικαιοσύνην»** (Α' Τιμ. στ', 11).

Θεωρεῖ ὡς αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῶν συμπατριωτῶν του νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Χριστὸ τὸ γεγονός ὅτι **«ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν»** (Ρωμ. ι' 3).

Ἀντίθετα μὲ τὴν αγάπη πού εἶναι ἄγνωστη στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ἡ δικαιοσύ-

νη αποτελεί κατάκτηση του φιλοσοφικού τους στοχασμού που την αναγορεύει σε συνισταμένη όλων των ἀρετῶν. Κατὰ τὴ γνωστή διατύπωση τοῦ Θεοῦ «*὘ν γὰρ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσα ἀρετὴ ἐστὶν*».

Δὲν παραλείπει ὁμοίως ὁ ἑλληνικὸς φιλοσοφικὸς λόγος, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν διαπίστωση τῆς καθολικότητος τῆς ἔννοιας τῆς δικαιοσύνης, νὰ ἐπισημάνει μὲ χαρακτηριστικὴ διατύπωση τοῦ στωϊκοῦ Χρῦσιππου, ποὺ ἀποδίδει τὸ πνεῦμα ὁλόκληρης τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, τὴ θεϊκὴ προέλευσὴ τῆς «*Οὐ γὰρ ἐστὶν εὐρεῖν τῆς δικαιοσύνης ἄλλην ἀρχὴν, οὐτ' ἄλλην γένεσιν, ἢ τὴν ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τὴν ἐκ τῆς κοινῆς φύσεως*».

Ὁ Χριστιανισμὸς ταυτίζεται ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ μὲ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ φιλοσοφικὸ λόγος, διαφέρει ὁμοίως ριζικὰ ὡς πρὸς τὴ θέση τῆς δικαιοσύνης στὴν ἱεραρχία τῶν ἀξιῶν, ἀναγορεύοντας τὴν ἀγάπην σὲ ἰδέα ὑπέρτερη τῆς δικαιοσύνης.

Γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ, σύμφωνα μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴ διατύπωση τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὅτι «*Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶν*» (Α' Καθ. ἐπιστ. δ' 7), ἡ ἀγάπη ταυτίζεται μὲ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡ δικαιοσύνη ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ «*ιδιώματά*» Του μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκδηλώνεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Στὸ χριστιανικὸ κόσμος, πηγὴ κάθε ἀρετῆς δὲν εἶναι πλέον ἡ δικαιοσύνη ἀλλὰ ἡ ἀγάπη ἢ ὁποῖα εἶναι «*ἡ συγχωνευτικὴ ὅλων τῶν ἀξιῶν ἰδέα, ἡ καθολικὴ ἀρετὴ στὴν ὁποῖαν ἀνάγονται ὅλες οἱ ἐπὶ μέρους ἀρετὲς καὶ ἀξίες*».

Σύμφωνα μὲ τὸ περίφημο χωρίο τοῦ Παύλου στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν του:

«*Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Ὁ γὰρ ἀγαπᾶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν· τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις καὶ εἰ τις ἕτερον ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη*» (ιγ', 8-10), «*ἡ ἀγάπη ἀναγορεύεται σὲ «πλήρωμα νόμου», σὲ τελικὸ δηλαδὴ σκοπὸ τοῦ Δικαίου, ἐφ' ὅσον μὲ αὐτὴν ἐκπληρώνεται τὸ Δίκαιο*»³⁶.

Μὲ τὴν ἀγάπην ἐπέρχεται ὑπέρβαση τῆς δικαιοσύνης. «*Στὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσωτοῦ υἱοῦ δίδεται ἡ οὐσία τῆς ἀγάπης. Ὁ πατέρας ἀνοίγει τὴν ἀγκάλην τοῦ ἀσωτοῦ υἱοῦ, ἔστω κι ἂν αὐτὸς παραστράτησε καὶ τοῦ κατέφαγε τὴν περιουσίαν. Τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβει ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός, ποὺ ἐμμένει στὴν ἐφαρμογὴ τῆς δικαιοσύνης. Ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐφταιξε, γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθεῖ, νὰ πάρει ὅ,τι τοῦ ἀξίζει γιὰ τὴν διαγωγὴν του. Ὁ πατέρας ξεπερνᾷ τὴν δικαιοσύνην τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Σημασία γι' αὐτὸν ἔχει ὁ ἀνθρώπος*»³⁷.

Μὲ τὴν πρὸ πάντων προϋποθέσεις, ἡ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς θείας δικαιοσύνης καὶ ἔχοντας ὡς κατευθυντήρια ἀρχὴ τὴν ἀγάπην, ἀναδεικνύεται πραγματικὰ σὲ αἰώνια ἀξία τοῦ πολιτισμοῦ³⁸ πρὸς τὴν ὁποῖαν ὁ ἀνθρώπος κάθε ἐποχῆς μπορεῖ νὰ προσβλέπει μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ πάνω στὴν ὁποῖαν μπορεῖ νὰ θεμελιωθεῖ μὲ ἀσφάλεια ἓνα ἀληθινὸ Κράτος Δικαίου ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κρητίδωμα τῆς κατοχυρώσεως τῶν Δ.Α.

(*Συνεχίζεται*)

Δ. ΛΙΑΡΟΜΜΑΤΗΣ
Δικηγόρος

36. Β. Νικόπουλου, βλ. παραπάνω σελ. 182 ἐπ.

37. Μιχ. Μαραθεύτη, βλ. παραπάνω σελ. 106.

38. Γεωργίου Ράμμου:

- Ἡ ἀπονομή τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, Πρωτανικὸς λόγος.

- Ἡ ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης «*Ἀκτίνες*, 1954, σ. 486 ἐπ.

Η ΥΠΕΡΒΑΣΗ

«Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν...» (Ματθ. ε' 44)

Πῶς νὰ χωρέσι;
Πῶς;
τὸ Μέγα Λόγο
μιὰ τόση δὰ καρδιά...
Μιὰ τοσοδούλα,
ἀνθρώπινη,
μιὰ ἀδύναμη
κι ἀναιμικὴ καρδιά...

Γιὰ νὰ μπορέσι,
θέλει μέγεθος
πέρα ἀπ' τ' ἀνθρώπινα!
Θέλει μιὰ διάσταση
Συμπαντική!
Θέλει ἓνα Πνεῦμα
μεγεθυντικό!
Μιὰ βίαιη Πνοή,
νὰ τὴν ξαναγεννήσι
ἀπ' τὴν ἀρχή!

Ν' ἀλλοτριώσι
τὴ μικρὴ πυγολαμπίδα
καὶ νὰ τῆς δώσι
Ἥλιου ζεστασιά.
Νὰ ξαναπλάσι τὴν καρδιά
ἀπ' τὴν ἀρχή!
Μ' ἀθάνατο ὕλικό!

Ἄλλοιῶς, δὲ γίνεται,
Χριστέ μου!
Δὲ γίνεται ἀλλοιῶς...

ΠΟΠΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΜΜ. ΜΕΡΙΚΑΣ

(1911-1996)

«Ἐπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς».

(Α΄ Κορ. ι' 4)

Δὲν εἶναι πλέον στὴ ζωὴ ὁ ἀνὰ τὸ πανελλήνιον γνωστός καθηγητὴς τῆς Ἱατρικῆς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Γεώργιος Ἐμμ. Μερίκας. Στις 15-3-96 τὸν ἐκάλεσε ὁ Θεός, «*ἵνα ἀναπαύσῃται ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ*».

Στὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἱατρικῆς τὸ ὄνομα τοῦ Μερικά θὰ γραφεῖ με κεφαλαῖα γράμματα, στὴ μνήμη δὲ τῆς ἑλληνικῆς ἱατρικῆς οἰκογένειας ἡ μορφή του θὰ παραμένει ζωηρὰ χαραγμένη: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΡΙΚΑΣ, μέγας γιατρός, ἐπιφανὴς δάσκαλος, ἀκαδημαϊκός, στοργικὸς φροντιστὴς τῆς ὑγείας ἀτόμων καὶ λαοῦ, ἀκάματος κοινωνικὸς ἐργάτης, ἄνθρωπος πνευματικὸς, ψυχῆ χριστιανικῆ, ἀπλὸς καὶ ταπεινὸς στὸ ὕφος του, ἄρχοντας στὴ θωριά καὶ τὸ ἦθος του.

Ὁ Γ. Μερίκας συγκέντρωνε σπάνιες ἀρετὲς καὶ σπάνιες πνευματικὲς ικανότητες. Εἶχε βίον καὶ λόγο γεμᾶτο ἀπὸ συναισθήματα ἀγάπης καὶ πίστη χριστιανικῆ. Στὴ ζωὴ του ἐφήρμοσε τὴν Ἱπποκράτειο συμβουλή: «*περὶ τὸν βίον τὸ πάνυ εὐκτακτον... τὸ δὲ ἦθος καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοιοῦτον δ' ὄντα πᾶσι καὶ σεμνὸν καὶ φιλόανθρωπον*».

Γιατρός με ἐξηντάχρονη ἐπαγγελματικὴ ἐνασχόληση, ἄσκησε τὴν ἱατρικὴ του, ἀκούραστος καὶ ἀσταμάτητος, προσφέροντας τὶς ὑπηρεσίες του στὸ ἰδιωτικὸ του ἱατρεῖο, σὲ Νοσοκομεῖα, σὲ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα ὄχι «*ἀπρόσωπα καὶ ὑποσυναισθηματικά*», ἀλλὰ με ἓνα ὀλόψυχο «*προσωπικὸ*» δόσιμο, «*ζῶντας κοντὰ στὸν κοσμάκη*», ὅπως ἔλεγε καὶ καμάρωνε, γιὰ τὶς εὐκαιρίες του νὰ προσφέρει καὶ νὰ ἀνακουφίσει, με κάθε τρόπο, τὶς οικονομικὰ ἀσθενέστερες κοινωνικὲς ομάδες τοῦ λαοῦ μας. Πρόσφατα εἶχε τιμηθεῖ, μαζί με ἄλλους συναδέλφους του, γιὰ τὴν ἱατρικὴ του προσφορά, ιδιαί-

τερα σὲ δύσκολα χρόνια τῆς Πατρίδας μας.

Μὲ σκληρὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν τέλεια κλινικοεργαστηριακὴ του συγκρότηση, ὁ Γ. Μερίκας ἀπέκτησε μιά, ὄντως, σπάνια ἱατρικὴ μόρφωση, ἡ ὁποία τοῦ ἄνοιξε τὸ δρόμο τῆς Πανεπιστημιακῆς σταδιοδρομίας, ἀναδεικνύοντας τὸν καθηγητὴ τῆς Παθολογίας, στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτή, με τὴ μεθοδικότητα καὶ τὸ ἐρευνητικὸ του μυαλό, δημιούργησε τὴ «*σχολή*» του, ποὺ σφράγισε τὴν ἱατρικὴ ἐξέλιξη πολυάριθμων μαθητῶν του, ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους κατέχουν θέσεις πανεπιστημιακῆς καὶ νοσοκομειακῆς, συνεχίζουν δὲ τὴν Ἱατρικὴ τους, ὅπως τοὺς τὴν κληροδότησε ὁ Γ. Μερίκας, «*ἐργοῖς καὶ λόγοις*».

Ὁ Γ. Μερίκας ὑπῆρξε ὁ διανοούμενος με τὴν ἀγέραστη διάθεση γιὰ πνευματικὴ ἐργασία καὶ δημιουργία, ὁ σύγχρονος ἱατροφιλόσοφος με τὸ μεστὸ γραπτὸ καὶ προφορικὸ του λόγο. Ἀσχολήθηκε με ὅλα τὰ καυτὰ ἱατροκοινωνικὰ προβλήματα τοῦ τόπου μας, με τὴν προληπτικὴ ἱατρικὴ, με τὴν εἰδικὴ ἱατρικὴ ἐκπαίδευση καὶ τὴ γενικώτερη ἱατρικὴ παιδεία, με τὴν ποιότητα τῆς ἱατρικῆς περιθάλψεως, με τὸ ἦθος τῆς ἀσκήσεως τῆς ἱατρικῆς, με τὴν ἠθικοδεοντολογικὴ κατάρτιση τῶν γιατρῶν, ἔχοντας βάση τὶς Ἱπποκρατικὲς καὶ Χριστιανικὲς ἀρχές. Ἡ πολὺπτυχη αὐτὴ δραστηριότητά του τὸν ἔφερε στὰ σκαλοπάτια τῆς ἀνώτατης πνευματικῆς ἡγεσίας καί, ἐπαξίως, τὸν τοποθέτησε καὶ στὴ θέση τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὁ Γ. Μερίκας ἦταν, ἐπίσης, ἓνας σπουδαῖος κοινωνικὸς ἐργάτης με πολὺπλευρὴ δράση σὲ Ὄργανισμοὺς καὶ Ἐπιτροπές, συμπαραστάτης καὶ σύμβουλος γιὰ τὴν ἀντιμε-

τώπιση τῶν «κοινωνῶν» τοῦ λαοῦ. Πάντα μπροστά της στά ποικίλα θέματα τῆς Πατρίδας μας (ὕγειονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, ἔθνικά, ἐκκλησιαστικά) καί πάντα ὀλοπρόθυμος νά κάνει κόπους καί θυσιές γιά τήν καλύτερη ἐπίλυσή τους. Ἡ Πολιτεία ἀναγνωρίζοντας τίς ἰδιαιτέρες ικανότητες, τήν ἐξαιρετική εὐφυΐα καί τή σωφροσύνη τοῦ Μερικά, δύο φορῆς τοῦ ἀνέθεσε καθήκοντα Ὑπουργοῦ Ὑγείας καί Πρόνοιας.

Με ἀφορμή τὸ πολὺπλευρο πρόβλημα τῶν ἀμβλώσεων, ὁ Γ. Μερικάς, πιστὸς στὸν ὄρκο τοῦ Ἰπποκράτους καί θεωρώντας τὴν ἀμβλωση ὡς κατάφωρη παραβίαση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τὸ 1984 ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία καί ἐγράψε ἐπιστολὴ πρὸς καθηγητὲς διεθνoῦς κύρους, προκειμένου νά ἐκθέσουν τίς ἀπόψεις τους καί νά ἐκφέρουν ἐγκυρη γνώμη γιά τὸ θέμα τῶν ἀμβλώσεων. Ἡ ικανοποίησή του ὑπῆρξε ἔντονη, ὅταν οἱ γινῶμες ἐπιστημόνων, ὅπως τῶν J. Lejeune, R.F. Lejeune, R. Peggì, Y. Malinas, W. Nicoletti, κατέληξαν, γενικῶς, στὸ ὅτι ἡ ἐσκεμμένη ἐξαφάνιση ἐνὸς ἐμβρύου οἰασδήποτε ἡλικίας ἰσοδυναμεῖ μὲ φόνο ἐνὸς ἀνθρώπινου ὄντος.

Πάμπολλα καί ἀπαράμιλλα τὰ πνευματικά, ψυχικά καί διανοητικά τάλαντα -δῶρα τοῦ Θεοῦ- στὴν προσωπικότητα τοῦ Μερικά. Δὲν τὰ ἐκρυψε, τὰ δούλεψε μὲ μόχθο καί τὰ πολλαπλασίασε καί γι' αὐτὸ πῆρε τὸ βραβεῖο του: τὴ δύναμη νά προσφέρει, ἀλόχευρα, ἐπιστήμη, σοφία, ἀρετὴ, ἀνθρωπιά.

Τὸ «πιστεύω» τοῦ Γ. Μερικά «κατ' ἐπιστήμη καί πράξη» του, ὅπως ὁ ἴδιος ἐδήλωσε, ἐπήγαξε ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰπποκράτους καί ἀπὸ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. Γόνος ἱστορικής οἰκογενείας τῆς Κυνουρίας καί γιὸς ἱατροῦ ἀνθρωπιστοῦ, ὁ Γ. Μερικάς εἶχε ἀνατραφεῖ μὲ τίς ἑλληνορθόδοξες παραδόσεις καί τὴν Ἰπποκρατική ἠθική τοῦ καθήκοντος καί τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸν πάσχοντα, καί ἦταν ἐπόμενο νά βιώσει, «κατ' οὐσίαν», τὸν medicus pius. Τὴ μεγαλωσύνη τῆς προσωπικότητάς τοῦ Μερικά «μέτρησαν», ἀκριβῶς, τὰ

λόγια τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Κ. Δεσποτόπουλου: «Μὲ τὴν ἀπουσία τοῦ Μερικά ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία, ἡ ἀνταύγεια τῆς ἀρετῆς θὰ εἶναι πῶ ἀμυδρὴ στὸ χῶρο αὐτό...»!

Ἡ μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς πίστεως τοῦ Γ. Μερικά ἦταν συχνὴ καί θαρραλέα. Κρατῶ στὸ νοῦ μου τὸ κλεισιμο μᾶς πρόσφατης, σχετικᾶ, ὀμιλίας του: «Τὸ ἱατρικὸ ἔργο χρειάζεται ἀνθρωπιά μὲ καταλύτη τὴν ἀγάπη τοῦ γαιτροῦ τόσο γιά τὴν ἐπιστήμη του, ὅσο καί κατ' ἐξοχὴν γιά τὸν ἀρρωστο. Μὲ τὴν ἀγάπη ποὺ τὴν ἔταξε, γιά καταλύτη τῆς ζωῆς, ὁ Χριστός».

Στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων γιά τὰ 50 χρόνια τῆς (Ἀθήνα, 1988), ὁ Γ. Μερικάς, ὄντας τότε Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀπηύθυνε γραπτὸ χαιρετισμὸ, μὲ τὸν ὅποιο κατέληγε: «Εἶθε τὰ ἰδανικά τοῦ Σωματείου σας νά ἀποτελέσουν θηματοδότη τῆς διαβίωσης τῆς κοινωνίας μας».

Ἀξέχαστη παραμένει ἡ προεδρία καί ἡ ἐναρκτήρια εἰσήγηση τοῦ Γ. Μερικά στὴν 1η Ἰατρικὴ Ἡμερίδα, ποὺ διοργάνωσε ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσὴ Ἐπιστημόνων (Ἀθήνα 1991).

Καί στὶς «Ἀκτῖνες» ἡ παρουσία τοῦ Μερικά ὑπῆρξε σημαντικὴ, εἴτε μὲ τὰ περιοδύδαστα ἄρθρα του, εἴτε μὲ τὴ συχνὴ ἀναφορὰ, συνεργατῶν τοῦ Περιοδικοῦ, στὰ μηνύματα καί τὸν Ἰπποκρατικοχριστιανικὸ στοχασμὸ τοῦ ἀείμνηστου καθηγητοῦ.

Τώρα ὁ Γ. Μερικάς δὲν βρῖσκεται κοντά μας. Ἐφυγε, ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτὸ, ἀφήνοντάς μας πλούσιο ἐπιστημονικὸ, κοινωνικὸ καί πνευματικὸ ἔργο. Τὸ πῶ σημαντικό ὅμως εἶναι, ὅτι ἄφησε τὸ ὑπόδειγμα τῆς ζωῆς του: «ἀχνάρι» τὸ ὅποιο πρέπει πολλοὶ νά ἀκολουθήσουν.

Ὅσοι εἶχαμε τὴν τύχη νά βρεθοῦμε κοντὰ στὸν Γ. Μερικά, γιά μικρὸ ἢ μεγάλο διάστημα, ὡς μαθητὲς, ὡς συνεργάτες, ὡς φίλοι του, γευτήκαμε τὴν ἀγάπη του, ποικιλότροπα. Τοῦ ὀφείλομε ἀπειρη εὐγνωμοσύνη.

Εἴη ἡ μνήμη Γεωργίου Μερικά ἀγῆρωσ!

ΜΙΧ. Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ

Στὸ προαύλιο εὐρωπαϊκοῦ πανεπιστημίου ἀκούγονται φωνές. Κάποιοι ρωτοῦν ἀνήσυχα:

-Τί συμβαίνει;

-Τίποτα, ἀπαντοῦν οἱ ἐνήμεροι. Συζητοῦν οἱ Ἕλληνες.

Συχνὰ θυμᾶμαι αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτο, ὅταν ταξιδεύω μὲ λεωφορεῖο ἀνὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπαρχία. Ζαλιμένος ἀπὸ τοὺς θορύβους τοῦ κλεινοῦ ἄστεως, θέλεις νὰ ἡσυχάσης γιὰ λίγο. Ἴσως καὶ νὰ παραδοθῆς στὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως. Κάθεσαι, ὅσο μπορεῖς πιὸ ἀναπαυτικά, καὶ κλείνεις τὰ μάτια. Ξαφνικά, τινάζεσαι ἐπάνω, ἀπὸ δυνατὲς φωνές. Ἔχουν μπεῖ στὸν πρῶτο σταθμὸ ἐπιβάτες καὶ θέλουν νὰ τακτοποιηθοῦν.

Καθὼς ἡσυχάζουν, ξανακλείνεις τὰ μάτια. Ἡ κυρία τοῦ πίσω καθίσματος ἀρχίζει κουβέντα μὲ τὴ διπλάνη της. Τὰ παιδιά, τὰ φαγητά, ἡ μόδα, ποιά παντρεύεται, ποιά χωρίζει, ποιά κλέφτηκε στὸ χωριό. Ἐκὼν ἄκων, παρακολουθεῖς, ἐνημερώνεσαι, ἀγανακτεῖς. Γυρίζεις πίσω καὶ παρακαλεῖς, ὅσο πιὸ εὐγενικὰ μπορεῖς, νὰ μιλοῦν σιγώτερα. Μάταιος κόπος. Ἡ διαπεραστικὴ φωνὴ τῆς κυρίας δὲν ὑποτάσσεται σὲ σουρντίνα. Ὅπωςδῆποτε, σημειώνεται κάποια, μικρὴ ἔστω, διαφορὰ.

Ὁ ἐπιβάτης ἀπὸ τὸ τελευταῖο καθίσμα ἀνακαλύπτει ὅτι συνταξιδεῖ μὲ μιὰ γνωστὴ του ποῦ ἔχεις τὴν ἀτυχία νὰ κάθεται δίπλα σου. Ἀνταλλάσσουν χαιρετισμό, φωνάζοντας φυσικά γιὰ νὰ ἀκουσθοῦν. Ἐλπίζεις ὅτι τὸ κακὸ θὰ σταματή-

σῃ ἐκεῖ. Πλανᾶσαι. Ὁ ἐπιβάτης ἐνδιαφέρεται νὰ μάθῃ τὰ νέα τῆς γνωστῆς του καὶ τὴν ἐνημερώνει γιὰ τὰ δικά του. Νέα καὶ παλιά. Φυσικά, πάντοτε φωνάζοντας. Γιὰ νὰ ἀκούγεται. Ἡ ὑγεία του, ἡ δουλειά του, τὰ προβλήματά του. Ὅλα τὰ ἐν οἴκῳ, ἐν δήμῳ. Καὶ ὁ δῆμος, δηλαδὴ ἐσὺ καὶ οἱ συνεπιβάτες σου, μαθαίνει τὰ πάντα. Καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερεία.

Κάποτε, τελειώνει ἡ «συζήτησις». Κλείνεις πάλι τὰ μάτια. Ὁ ὕπνος σὲ κυριεύει. Παραδίδεσαι ἀμαχητί. Λίγο ὅμως διαρκεῖ ἡ εὐτυχία. Γοερὰ κλάματα σὲ κάνουν νὰ τυναχτῆς καὶ πάλι ἀπὸ τὴ θέση σου. Ὁ μπόμπιρας ποῦ κάθεται μπροστά σου καὶ δὲν ἔχει ἡσυχάσει οὔτε στιγμή, θύμωσε γιὰτὶ ἡ μαμά του δὲν τὸν ἀφήνει νὰ παίξῃ μὲ τὴν τσάντα της. Φωνές, κλάματα, τσιριχτά. Στὸ τέλος, ἡ μαμά ἐνδίδει. Νὰ κλαίῃ τὸ παιδί; Τοῦ δίνει τὴν τσάντα. Αὐτός, μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα, τὴν ἀνοίγει καὶ ἀδειάζει ὅλο τὸ -ποικίλο-περιεχόμενό της. Χτένες, καθρεφτάκια, κραγιόν, χαρτιά, μολύβια, κάρτες, εἰσιτήρια, κατρακυλοῦν στὸ πάτωμα καὶ χώνονται κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα. Ἡ μαμά θυμωμένη βάζει τὶς φωνές. Ὁ μικρὸς ὅμως τώρα ἔχει ἡσυχάσει.

Τὸ ταξίδι τελειώνει. Τὸ ὄνειρο νὰ τὸ ἀπολαύσης, βρισκοντας καὶ λίγη ἡσυχία, ἔμεινε ἀπραγματοποίητο. Ἕλληνες ταξιδεύουν. Καί, φυσικά, συζητοῦν.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

«ΜΗ ΠΕΠΟΙΘΑΤΕ ΕΠ' ΑΡΧΟΝΤΑΣ»
(Ψαλμ. 145)

Ο ψαλμός της επικεφαλίδος του σχολίου μας μᾶς τονίζει ότι την σωτηρία μας δεν πρέπει να την στηρίζουμε «ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία», ἀλλὰ στὴν ἀγάπη καὶ τὴ δύναμη τοῦ παναγάθου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ.

Ὅσοι στήριξαν τὶς ἐλπίδες τους στὴ δύναμη τῶν ἐκάστοτε ἀρχόντων, τὶς περισσότερες φορές, διεψεύθησαν φοβερά.

Ἐνῶ ἀντίθετα ὅταν στήριξαν τὶς ἐλπίδες τους στὴν ἀγάπη καὶ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ 1821 ἀλλὰ καὶ μεταγενεστερῶν ἀγῶνων, ὅπως τοῦ 1940, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀγῶνων αὐτῶν ἦταν θαυμαστό.

Ἐὰν λοιπὸν θέλουμε καὶ στὰ σημερινὰ ἐθνικά μας προβλήματα, μὲ τὴ γειτονική μας Τουρκία ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ Σκόπια, τὴν Ἀλβανία κ.λ.π. νὰ ἐπικρατήσει τὸ δίκαιο, στὸν Κύριο τῶν δυνάμεων πρέπει νὰ καταφύγουμε.

Ὁ ΟΗΕ, τὸ ΝΑΤΟ καὶ οἱ ἄλλοι διεθνεῖς Ὄργανοι (Εὐρωπαϊκὴ Ἔνωση, Η.Π.Α. κ.λ.π.) ἀπέδειξαν ὅτι δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ δίκαιο ἀλλὰ γιὰ τὰ οἰκονομικά τους μόνον συμφέροντα.

Πέραν ὅμως ἀπὸ τὰ ἐθνικά μας προβλήματα καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα προβλήματα τοῦ ἔθνους μας, κοινωνικά, οἰκονομικά, οἰκολογικά κ.λ.π. τὰ κριτήρια γιὰ τὴ σωστὴ ἀντιμετώπισή τους πρέπει νὰ στηρίζονται στὸν αἰωνίας ἀξίας Νόμο τοῦ Θεοῦ, ὅπως διατυπώθηκε στὰ θεόπνευστα κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ἐὰν αὐτὸ γίνῃ συνείδηση ὅλων μας καὶ ρυθμίζουμε ἀνάλογα τὴ ζωὴ μας, τότε δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ στηριζόμαστε στοὺς

οἰουοδήποτε ἡγέτες καὶ ἄρχοντες. Γιατὶ ὁ ἐν ἐπικεφαλίδι ψαλμὸς τονίζει: «**Μακάριος οὐ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ ἢ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ.**»

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

Τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία στὴν χώρα μας ἀπὸ ἐπίσημα πρόσωπα τοῦ δημοσίου βίου δηλώνεται, ὅτι ἡ ἐμμονὴ μας σὲ παραδοσιακὲς ἀξίες καὶ ἡ ἐπιρροὴ ἱστορικῶν προσωπικοτήτων τοῦ ἀπωτέρου ἐθνικοῦ παρελθόντος ἀκόμη δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας στὶς ψυχὲς τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων θεωρεῖται μᾶλλον βλαπτικὴ γιὰ τὴν σύγχρονη ζωὴ καὶ καλύτερον εἶναι νὰ τοὺς ἀκοῦμε ὅσο τὸ δυνατὸν λιγώτερο, οἱ γειτονικὲς μας χῶρες, μὲ τὶ ὁποῖες ἔχουμε συγκεκριμένους ἐκκρεμότητες καὶ σοβαρὲς διαφορὲς, ἀλλὰ στεροῦνται ἱστορικῶν τίτλων καὶ πνευματικῆς ἀκτινοβολίας, ὅπως ἐκείνους τοὺς ὁποῖους διαθέτει ἡ πατρίδα μας, πλαστογραφοῦν ἀσύστολα τὴν ἱστορία, προκειμένου νὰ δημιουργήσουν ἐντυπώσεις στὴν διεθνή κοινὴ γνώμη.

Πέραν λοιπὸν τῆς γνωστῆς ἱστορίας τῶν Σκοπιανῶν, ποὺ ἐδῶ καὶ μισὸ αἰῶνα διατείνονται καὶ προβάλλουν διεθνῶς τὴν ἀποψή των γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ξεχωριστῆς μακεδονικῆς ἐθνότητος, ἔχουμε καὶ πρόσφατες προκλήσεις ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Τούρκων, ποὺ διεκδικοῦν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τοὺς ἱστορικοὺς τίτλους, ποὺ ἀνήκουν ἀναντίρρητα στοὺς Ἕλληνας.

Συγκεκριμένα κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψη τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας στὰ Τίρανα ὁ Πρόεδρος τῆς ἀλβανικῆς Βουλῆς στὴν προσφώνησή του κατὰ τὶς σχετικὲς μὲ τὴν ἐπίσκεψη αὐτὴν ἐκδηλώσεις ἰσχυρίστηκε -χωρὶς βέβαια νὰ σεβασθεῖ

τούς κανόνες της φιλοξενίας- ότι οι Έλληνες όπλαρχηγοί του 1821 όπως ό Μάρκος Μπότσαρης, ή Μπουμπουλίνα και άλλοι ήσαν Άλβανοί! Χωρίς βέβαια να εξηγήσει γιατί αυτοί οι Άλβανοί όπλαρχηγοί πολέμησαν για την έλευθερία της Ελλάδας και όχι της Άλβανίας.

Έξ άλλου τόν περασμένο Φεβρουάριο έλαβε χώρα στο Παρίσι ή 14η Exprolangues στο διεθνές σαλόνι γλωσσών, πολιτισμών και ταξιδιών. Ένα μεγάλος μέρος του προγράμματος αυτής της διεθνούς έκδηλώσεως κατέλαβε ή τουρκική γλώσσα. Άνάμεσα στις όμιλίες που αναφέροντο στην τουρκική γλώσσα εκείνη που υπερέβη σε θρασύτητα και είναι χαρακτηριστική της νοοτροπίας των γειτόνων μας, είναι αυτή της τελευταίας ήμέρας του Φεστιβάλ με θέμα: «*Η τουρκική γλώσσα, γλώσσα της έπιστήμης και του πολιτισμού*». Τώρα ποιά έπιστήμη καλλιεργούν και ποιόν πολιτισμό ανέπτυξαν οι Τουρκοί είναι άλλο θέμα. Έκει λοιπόν ισχυρίστηκαν ότι οι προηγηθέντες στον Μικρασιατικό χώρο πανάρχαιοι και μεταγενέστεροι πολιτισμοί -χωρίς σε αυτήν την αναφορά να γίνει λόγος για την ελληνική παρουσία στην Ίωνία, Αιολία, Πόντο, Καππαδοκία και λοιπές περιοχές- οφείλονται σε προγονικές του σημερινών κατοίκων - μάλλον κατακτητών - φυλές. Και τό άστείο είναι ότι και αυτόν τόν Όμηρο τόν διεκδικούν για δικό τους πρόγονο οι Τουρκοί. Και όμως αυτά τά κωμικά πράγματα συμβαίνουν εις Παρισίους και ακούγονται από έπίσημα διεθνή βήματα, οι υπεύθυνοι όργανωτές των όποιων δέν φαίνεται να ένοχλούνται από την πλαστογραφία αυτήν της ιστορίας, ύπηρετούντες μάλλον άλλες σκοπιμότητες.

Όταν οι γείτονές μας επιδιώκουν με ψέματα και μισές αλήθειες να φανούν ότι διαθέτουν ιστορικούς τίτλους, έμεις θεωρούμε βλαπτική την έπίκληση των δικών μας, την στιγμή κατά την όποία ή σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα δέν είναι και τόσον κολακευτική, ώστε να διαθέτει ευμένως

τόν διεθνή παράγοντα. Και αν οι ιστορικές περγαμηνές δέν παίζουν κανένα ρόλο στην σημερινή διεθνή πολιτική, τότε γιατί οι γείτονές μας προσπαθούν με κάθε τρόπο να υποκλέψουν τις δικές μας; Μήπως πρέπει να αναθεωρήσουμε τις απόψεις μας επί του θέματος;

Πέραν όμως τούτου ή υποβάθμιση των πνευματικών αξιών στην έσωτερική μας ζωή, στην όποία συμβάλλουν και οι δηλώσεις πολιτικών προσώπων, δέν εγγυάται την ανάκαμψη του ήθικου κλίματος στο λαό μας και συντελούν στην παράταση της κρίσεως που μαστίζει για χρόνια τόν τόπο.

Πρέπει κάποτε να σοβαρευθούμε.

ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ό καθηγητής της καρδιολογίας της Ίατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών κ. Παύλος Τούτουζας σε σύντομο άρθρο του σε Ίατρικό περιοδικό με τίτλο: «*Τό πολυδιάστατο της ύποστάσεως του ίατρού*» επισημαίνει έν πρώτοις τό γεγονός της έξαπλώσεως των άσθενειών ως άποτέλεσμα της άμαρτίας και στην ευεργετική επίδραση του πνευματικού παράγοντα στην ίαση των άσθενών, καθώς και στις σχέσεις συνεργασίας των ίατρών με την Έκκλησία.

Ειδικότερα στο δημοσίευμα αυτό ό κ. Π.Τ. κάνει λόγο για τις ανθρώπινες άδυναμίες, όπως τό κάπνισμα και ή γαστρομαργία που αποτελούν ως γνωστόν σοβαρές νοσογόνες αίτιες, ή υπερένκιση των όποιων από τόν καθένα είναι ύπόθεση συγκεκριμένης προσπάθειας, που στηρίζεται κυρίως στους πνευματικούς άγώνες στους όποιους μās καλεϊ ή Έκκλησία. Έπίσης τονίζει πόσο καλύτερα θά ήταν στους καιρούς μας έν όλοι οι γιατροί σε συνεργασία με την Έκκλησία και την Πολιτεία πλησιάζαμε την ύποψήφια μητέρα να της βρούμε λύση για να αποφύγει την άμβλωση.

Άπειθυνόμενος στους συναδέλφους του ίατρούς παρατηρεί: «*Άν συμπεριφερόμαστε καλά, αν πράγματι πορευόμαστε εις*

όδον ειρήνης με την εύχην της Εκκλησίας, αν είμαστε προσηλωμένοι έμεις οί γιατροί στην έπιστήμη μας, χωρίς θυμό, χωρίς κακία και άλλες άμαρτίες, όπως ή πλεονεξία που είναι είδωλολατρεία, αν καλλιεργούμε τό δοθέν έπιστημονικόν τάλαντο νά τό κάνουμε πέντε ή δύο της παραβολής, αλλά μέσα στό πνεύμα της αγάπης της Εκκλησίας τότε θά έχουμε την πρόοδο της έπιστήμης...».

Ένδιαφέρουσα επίσης είναι μιá σύντομη ιστορική αναδρομή στις σχέσεις θρησκείας και ιατρικής έπιστήμης, όπου, άφου κάνει λόγο για τόν Ίπποκράτη που έθεσε τις βάσεις της έπιστημονικής ιατρικής πράξεως, αλλά μέσα στα πλαίσια του ναού, καταλήγει στη σημαντική όμολογία ότι: «Ο Χριστός είναι ίατρος των ψυχών και των σωμάτων. Είναι ό Άναστάς εκ νεκρών. Έδώ άφομοιώνεται ή ιατρική έπιστημονική πράξη μέσα στό σχέδιο του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου». Και την αναβίωση του κύρους της ιατρικής έπιστήμης μετά τόν Ίπποκράτη και τούς διαδόχους του στους ρωμαϊκούς χρόνους ό κ. Π. Τούτουζας την άποδίδει «στόν μεγάλο σταθμό στην ανθρώπινη ιστορία, της ένσαρκώσεως του Θεού για νά δελτιωθεί ή θέση της ιατρικής πράξεως στην συνείδηση των λαών. Έπρεπε στην ίδια την Ρώμη νά έλθει φυλακισμένος ό Άπόστολος Παύλος μαζί με τόν γιατρό του τόν Λουκά τόν αγαπητό, για νά ξαναβρεϊ ό γιατρός τόν προορισμό του στό έπάγγελμα».

Και τό παράδειγμα του Ευάγγελιστου Λουκά τό άκολουθούν στους αιώνες πλθθος χριστιανών ιατρών, πολλούς των οποίων τιμά ή Εκκλησία μας ως Άγίους. Την μίμηση του παραδείγματος αυτών των Άγίων ιατρών έχει ανάγκη ή σημερινή κοινωνία από τούς ιατρούς των καιρών μας προκειμένου νά άνταποκριθούν στό ιερό τους καθήκον.

Χαιρόμαστε για τις άπόψεις του κ. καθηγητού οί όποίες είναι ταυτόσημες με εκεί-

νες που έχουν άναπτυχθει σε δύο ειδικά συνέδρια τά όποία όργάνωσε ή Χριστιανική Ένωση Έπιστημόνων τόν Μάρτιο του 1991, με θέμα: «Η άντιμετώπιση του άσθενούς ως προσώπου» και τόν Δεκέμβριο του 1994 με θέμα: «Ο άνθρωπος και ή ιατρική πράξη» (Τά σχετικά πρακτικά των ήμερίδων αυτών μπορεί νά βρεϊ ό άναγνώστης στο τεύχος των «Ακτίων» 522 (Ίούνιος 1991) και στο τεύχος 562 (Ίούνιος 1995).

Νά εύχηθούμε τέτοιες ύγιεις άπόψεις νά βρούν άπήχηση στόν ευρύτερο ιατρικό κύκλο.

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τό κρυφό σχολείο, έργο του Νικολάου Γύζη, φιλοξενήθηκε στο πολιτιστικό Κέντρο του Έιερου Ναού Άγίας Τριάδος Πειραιώς (18-3 έως 6-4). Στην έναρκτήρια έπίσημη παρουσίαση ήταν παρόντες ό Μητροπολίτης Πειραιώς κ. Καλλίνικος και ό κάτοχος του έργου κ. Πρόδρομος Έμφιετζόγλου, που «άγόρασε τόν πίνακα για νά μείνει στην Ελλάδα και νά τόν ιδούν όλοι οί Έλληνες και ιδίως τά Έλληνόπουλα». Ήταν αυτό μιá σπουδαία εύκαιρία για τόν πειραιικό λαό τις μέρες της έθνικής μας γιορτής. Χρειάζεται νά αξιοποιήσουμε όλοι οί νεοέλληνες τά μηνύματα που παίρνουμε από τά διώματα των κορυφαίων ζωγράφων μας που άποτύπωσαν σκηνές από τις δύσκολες στιγμές του γένους κατά την προετοιμασία της ελληνικής έπαναστάσεως όσο και τις ήρωικές δραματικές στιγμές των Έλλήνων κατά τά χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Πρέπει νά επαινέσουμε την ιδιωτική πρωτοβουλία που χάρη και σ' αυτή διασώνονται πολύτιμα έργα που διατηρούν άσθηστη την ιστορική μας μνήμη, άκέραια με τό σεβασμό που της άνήκει.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΕΛΕΟΥΣ «ΟΜΒΡΟΥΣ»

*Τὰ δάκρυσά μου, Κύριε,
μὴ μου τὰ στερέψεις.
"Όταν κυλοῦν ἀβόγγητα
τις ὄρες τις ἀμίλητες,
«γραφὴ» λαξεύουν μυστικὴ
σιὸ Βράχο ὅπου ἔσπισαν
τὸν Τίμιο Σταυρό Σου.
Τούτη τὴν ἄγραφη «γραφὴ»
Σὺ μόνο τὴ διαβάσεις,
τὰ κρίματά μου ἴμολογᾶ
τὰ χίλια μύρια ππαίσματά μου.
Παρακαλῶ Σε Κύριε,
μ' ἔλεους ὄμβρους κι οἰκτιρμῶν
Ἐσὺ ἐξάλειψέ τα.*

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΠΑΣΟΓΛΟΥ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Στὰ πλαίσια τοῦ Σεμιναρίου Θετικῶν καὶ Βιολογικῶν ἐπιστημῶν τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» τὸ Σάββατο 25 Μαΐου καὶ ὥρα 7:00 μ.μ. θὰ γίνεῖ στὴν αἴθουσα συγκεντρώσεων τῆς ὁδοῦ Καρύτση 14 ὀμίλια τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. **Βασιλείου Κιόρτση** μὲ θέμα «Μία ὀρθόδοξη ἄποψη γιὰ τὴν σύγχρονη Βιολογία».

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθῆναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατριδῆς, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθῆναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δοῦρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθῆναι. Τιμὴ τεύχους δρχ. 200. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφοι. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλοκρισία δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθῆναι, Μάιος 1996

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Ἐπανεξεδόθη σὲ τέταρτη ἔκδοση.

ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Γιὰ ἀγόρια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω

Ἰπὸ

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

**Ἐπιμελημένη ἔκδοσις
μὲ 15 εἰκόνες ἔκτὸς κειμένου**

Κεντρικὴ διάθεσις τόμων καὶ παραγγελίαι:

Γραφεῖα περιοδικοῦ «Ἄκτινες»

Καρύτση 14, 105 61 Ἀθῆναι – Τηλ. 32 35 931

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Κατάλογος τῶν βιβλίων πὸν ὑπάρχουν σήμερα
στὰ γραφεῖα τῶν «Ἀκτίνων»

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄	...	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιὰ ἀγόρια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω)	1500
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ	100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	800
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΑΡΜΟΝΙΑ	800
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ	500
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ	500
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	800

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο τῶν «Ἀκτίνων»: 32 35 023.